

ФИЛАТЕЛИСТА FILATELISTA

ГАСОПИС САВЕЗА ФИЛАТЕЛИСТА СРБИЈЕ

217/218

МАРТ 1995.

ФИЛАТЕЛИСТА FILATELISTA часопис Савеза филателиста Србије
Примерак 5 динара.

Published by Union of Philatelist of Serbia, address: 11000 Beograd, POB 702, Yugoslavia

Издавач: Савез филателиста Србије, Београд Сремска 6/IV, 11000 Београд,
Телефон (011) 638-751

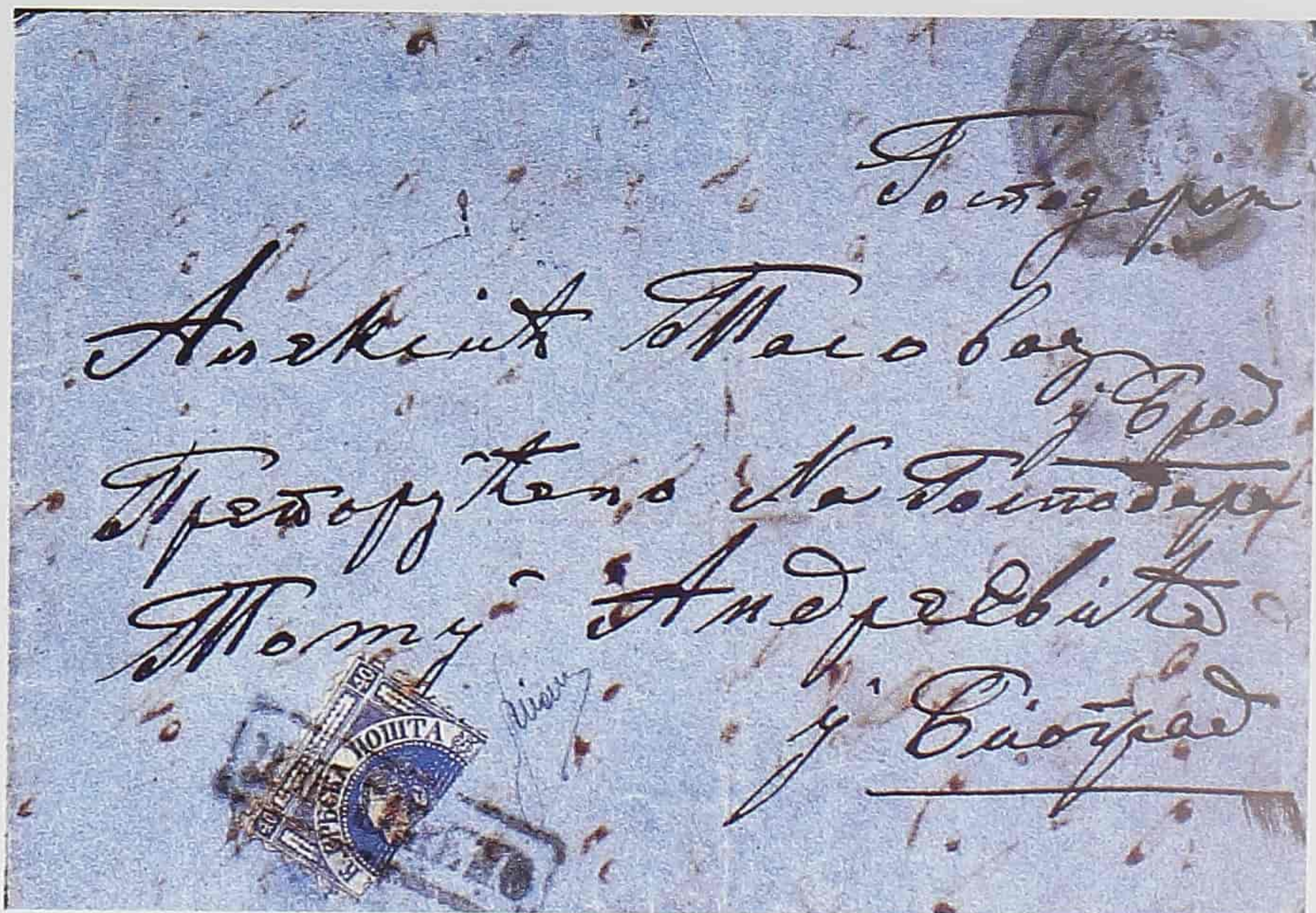
Издавачки савет: Момчило Јанчић председник, др Јован Величковић, Ненад
Килибарда, др Војислав Мићовић, Милош Јованић. Редакцијски одбор: др
Драгослав Ђукановић, Војин Вишацки, Зоран Бошковић, Витомир Милићевић,
Владислав Радаш

Главни и одговорни уредник и технички уредник: Војислав Беговић

Тираж: 500 примерака

Штампа: *теком*, Београд, Церска бр. 95а

По мишљењу Секретаријата за културу СР Србије
бр. 413/380-73-20 од 16. маја 1973. године ослобођен пореза на промет

Марка Кнеза Михајла од 40 пара на писму, исечења на пола као франкатура од 20 пара (из чувене Дерокове збирке) продата на аукцији куће Фелдман за 24.800 DEM.

ФИЛАТЕЛИСТА

FILATELISTA

ЧАСОПИС САВЕЗА ФИЛАТЕЛИСТА СРБИЈЕ

МАРТ 1995.

217/218

Реч уредника

Постепено се навикавамо да филателију узимамо као озбиљну активност људи у којој су најбројнији учесници обично сакупљачи поштанских вредносница. У нешто мањем броју су сви остали: трговци, експерти, стручни испитивачи марака, филателистички новинари, произвођачи филателистичког прибора и други. Сви они су упућени на филателистичко тржиште, било да набављају филателистичку литературу или се баве разменом и прометом филателистичких вредности.

Мимо тржишта одвија се истраживачки рад у филателији, обрада збирки, приређују изложбе, штампају приручници ... Развијена и зрела Филателија има изграђена јасна мерила шта представља филателистичку вредност. У том погледу многи филателистички објекти имају посебну вредност која потиче од уложеног знања и рада на њиховој обради. Можемо слободно рећи да материјални производи одређене културе ипак у неком коначном смислу признање и потврду своје вредности добијајају на тржишту. Да није тако, тешко би било разумети смисао и циљеве који су многе људе трајно везали за ову делатност. Слободна продаја и размена филателистичког материјала на тржишту (клубови, берзе, продаја писменим путем и други облици) доприносе већем замаху и афирмацији филателије. Приметан је пораст интересовања за филателистички материјал који припада поштанској историји Србије и Црне Горе. У настајању су нова филателистичка подручја, која се односе на нову поштанску историју Републике Српске и Републике Српске Крајине. Могућности промета филателистичким материјалом су знатно повећане отварањем приватних филателистичких радњи, у којима се може добити атест о оригиналности, процена вредности, користан савет или информација и коначно набавити неопходан филателистички прибор. Није занемарив број младих који посећују филателистичке састанке и набављају филателистичке новитете. Коначно, богатија је и издавачка филателистичка делатност. Поред приручника за почетнике „Филателија је магична” (издавач је „Југомарка”) у прошлој години су се појавиле још две публикације приватних издавача: „Поштанске марке Републике Српске и Републике Српске Крајине” (Зоран Бошковић) и „Каталог поштанских марака и новца 1994-95.”, који укључује СР Југославију, Републику Српску Крајину, Републику Српску и Македонију (издавач: Филателија „Ачански”). И мада све ово у неким другим релацијама може изгледати крајње скромно, за наше прилике, ове догађаје видимо као веснике нове праксе у филателистичком издаваштву.

Часопис „Филателиста” свему овоме, надамо се, даје посебан тон. У прошлој години изашли смо у априлу и октобру (два двоброја). Сада се појављујемо на самом почетку године. У редакцији то тумачимо као наговештај редовнијег појављивања Вашег часописа.

Милан Вукосављевић, Београд

КОДИРАЊЕ СРПСКИХ ВОЈНИХ ПОШТА НА СОЛУНСКОМ ФРОНТУ

У Филателисти број 209 за 1991. годину под овим истим насловом написао сам чланак у коме сам изнео нека своја запажања око кодирања српских војних пошта на Солунском фронту. Од појединих колега скренута ми је пажња да није довољно јасан део који објашњава шта је „деветични остатак“, те да је то једноставније да се прикаже преко збира цифара који износи девет, јер је боље схватљиво. У међувремену и даље сам се играо овим цифрама и дошао до још неких открића.

Претпоставио сам да је М. Петровић, када је добио задатак да одреди кодове војних пошта, сигурно добио и формацијску шему комплетне српске војске. Као математичар, он је кренуо од деветичног остатка односно кренуо је од броја девет.

Ради бољег разумевања уз текст је потребно пратити обе табеле.

Врховна команда (999) - Врховни командант Њ. Кр. В. Престолонаследник Александар, на челу штаба ђенерал П. Бојовић.

Три армије: Прва (111) Војвода Ж. Мишић, Друга (222) Војвода С. Степановић и Трећа (333) ђенерал М. Васић.

У саставу Прве армије биле су Моравска (603) и Вардарска (216) дивизија.

У саставу Друге армије биле су Тимочка (711) и Шумадијска (801) дивизија.

У саставу Треће армије биле су Дринска (315) и Дунавска (414) дивизија.

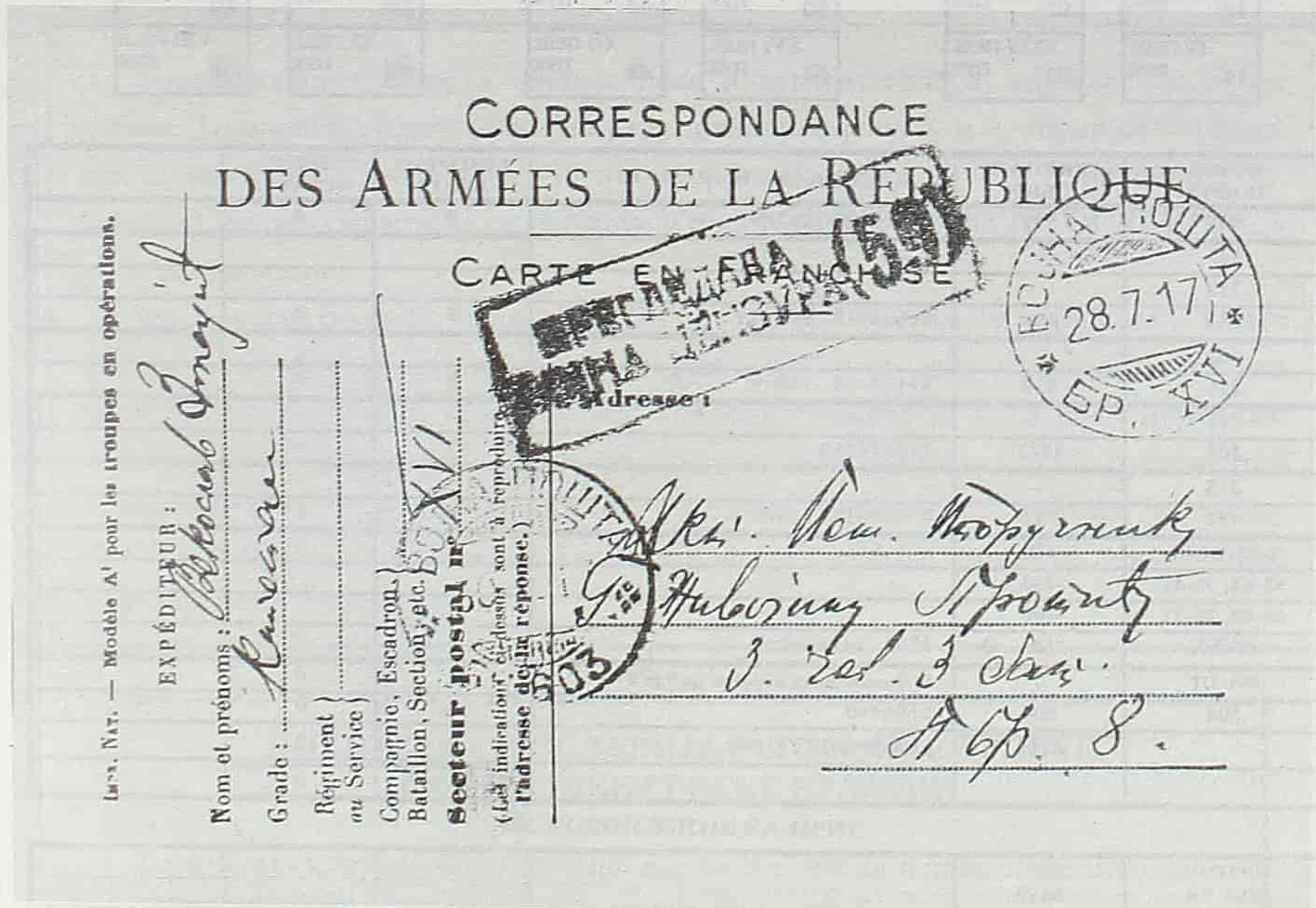
У претходном чланку поставио сам себи питање зашто се за кодирање пешадијских пукова првог позива кренуло баш са бројем четири (Вој. пошта 4-I пеш. пук., а не са неким другим бројем.

Мислим да је М. Петровић једноставно видео да располаже са шест дивизија и двадесет и четири пука првог позива те је то једноставно поделио $24:6=4$. Значи, број 4 му је био број који би му означио I пешадијски пук, и за ту вредност броја додавао за сваки следећи пук и тако дошао до броја 96 који је био двадесет и четврти пешадијски пук првог позива.

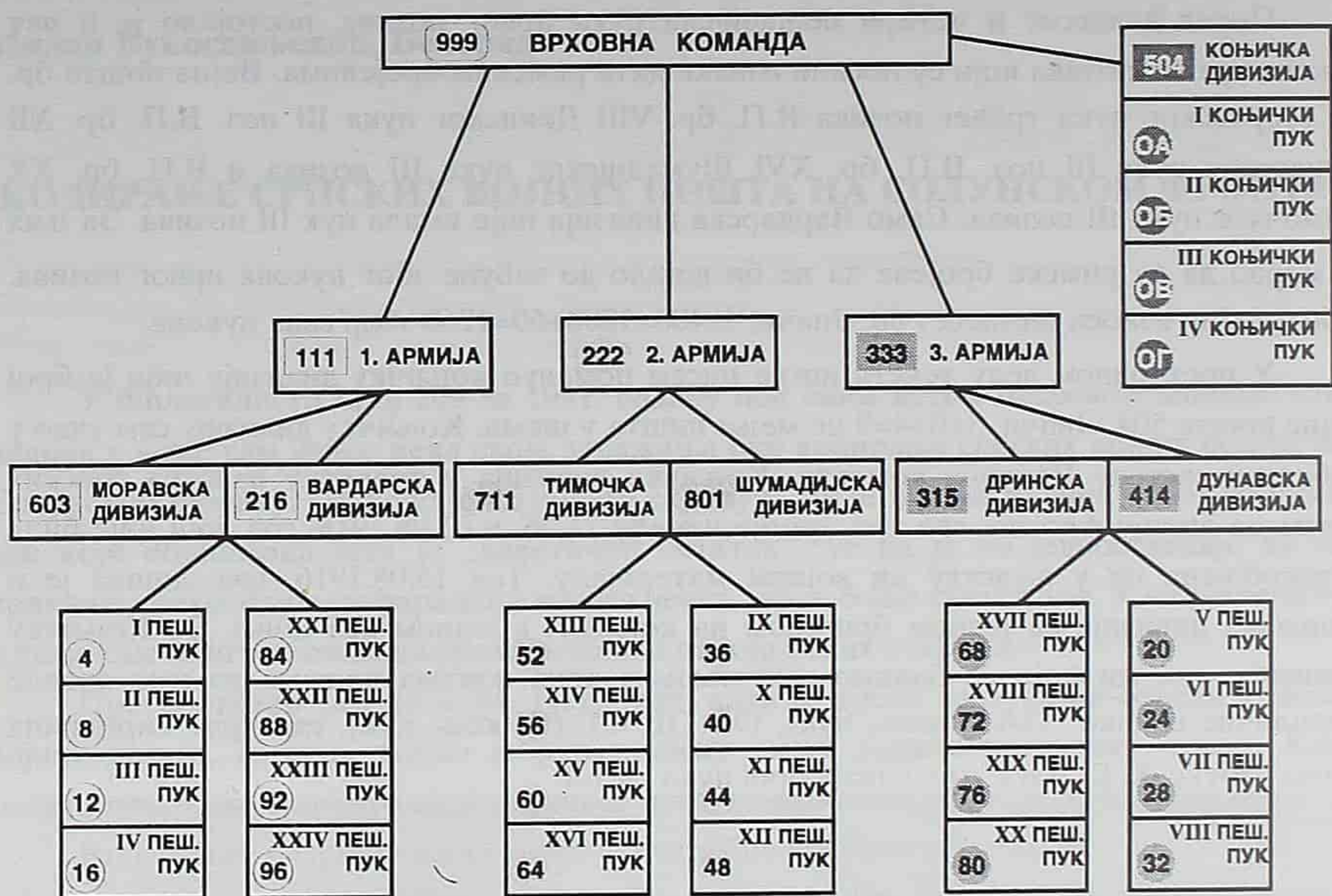
Међутим, бројеве пешадијских пукова требало је разврстати по дивизијама, али тако да се они не налазе у низу, у саставу једне армије. Ту је нашао такво решење, да је за осам пукова који су били у саставу две дивизије односно једне армије, одредио такве бројеве војних пошта чији збир даје бројку 400. Значи, у првој армији збир пуковских војних пошта је 400, у другој 400 и у трећој 400.

Поред двадесет и четири пешадијска пука првог позива, постојало је и пет пукова трећег позива који су носили ознаке дате римским бројевима. Војна пошта бр. IV Моравског пука трећег позива В.П. бр. VIII Дринског пука III поз. В.П. бр. XII Дунавског пука III поз. В.П. бр. XVI Шумадијског пука III позива и В.П. бр. XX Тимочког пука III позива. Само Вардарска дивизија није имала пук III позива. За њих је морао да да римске бројеве да не би дошло до забуне због пукова првог позива. Њихов збир износи шездесет 60. Значи, $3 \times 400 = 1200 + 60 = 1260$ збир свих пукова.

У претходном делу текста нигде нисам поменуо коњичку дивизију чији је број војне поште 504. Значи, $5 + 0 + 4 = 9$ не мења ништа у шеми. Коњичку дивизију сам унео у табелу у саставу Врховне команде. Коњичка дивизија у тренутку изласка српских трупа на линију фронта, све три армије између 21.06. и 01.08.1916. год. још није била оспособљена ни у људству ни војном материјалу. Тек 15.08.1916. год. дошла је и Коњичка дивизија са једном бригадом на коњима, а једном без коња. За Коњичку дивизију, сви ми који се бавимо сакупљањем ових жигова кажемо да има словне ћириличне ознаке ОА (I коњ. пук), ОБ ОВ ОГ (IV коњ. пук), где прва ћирилична слова азбуке А, Б, В и Г означавају број пука од 1-4.

Француска војничка карта упућена из војне поште XVI (Шумадијски пук трећег позива) са долазним жигом војне поште 603 (Моравска дивизија) у чијем је саставу била војна пошта број 8.

ВОЈНА ПОШТА	УКУПАН ЗБИР	САБИРЦИ	КОПАЧАП БРОЈ 9	ДЕВЕТ. ОСТАТАК	
999	999	9+9+9=27 2+7=9	9	0	
111					
222					
333	666	6+6+6=18 1+8=9	9	0	
603					
216	819	8+1+9=18 1+8=9	9	0	
711					
801	1512	1+5+1+2=9	9	0	
315					
414	729	7+2+9=18 1+8=9	9	0	
4-16, 84-96	400				
52-64, 36-48	400				
68-80, 20-32	400				
IV-XX	60 →	1260 1+2+6+0=9	9	0	
0A-0G	0	0=9 деветични остатак од 9 је 0	9	0	
504	504	5+0+4=9	9	0	
	6489	6+4+8+9=27 2+7=9	9	0	
			81 (8+1=9)	0	

ПРИКАЗ ВОЈНЕ ПОШТЕ 208

ПРЕНОС ЗБИРА					
208	208	2+0+8=10 1+0=1 деветични остатак 1	1	1	војна пошта 208 се не уклапа у шему
	6697	6+6+9+7=28 2+8=10 1+0=1	1	1	

Шта онда представља „О”? Цело време сам размишљао да ли је то слово „О” скраћеница од неке речи. Но пошто се ја овде играм бројевима пало ми је на памет да то можда није слово „О”, него да је то бројка нула. Значи било би нула А, нула Б, итд. Јер, ако је то број нула, онда збир нула не квари шему бројева да се на крају добије број 9, исто као и број Коњичке дивизије 504. Напомињем да сви примерци, које сам до сада видео, а који су упућени са ових пошта, врло јасно, садрже у адреси пошиљаоца слово „О”, што демантује моју тезу о бројци нула.

Свима нам је позната Војна пошта бр. 208. Она је једина која се не уклапа у шему овог кодирања (не дају бројку 9). Јер кад је раставимо на $2+0+8=10$, и даље на $1+0=1$ добије се јединица, а не деветка. За коју јединицу је овај број дат постоји више варијанти. Једна од њих је доста логична, али пошто она није тема овог чланка не бих о томе ништа писао.

Како су се догађаји касније одвијали, Српска Врховна команда била је принуђена да врши и неке формацијске промене које су могле да утичу на приказану формацијску шему, а могло је да има утицаја на рад војних пошта, односно употребу њихових жигова.

Традиционални сусрети филателиста и нумизматичара, одржаће се и ове године. Пролећни сусрет, 29-ти по реду, планиран је за 8. и 9. април ове године, док се одржавање јубиларног, 30-тог, сусрета предвиђа за 7. и 8. октобар 1995. године. Оба ова сусрета ће се одржати у просторијама хотела ЈУГОСЛАВИЈА, у уобичајено време.

На захтев бројних чланова СФС и разних сакупљача /хобиста/, Савез филателиста Србије организоваће током 1995. год. још 4 слична састанка филателиста и хобиста. Први овакав састанак одржаће се 11. и 12-ог марта ове године. Остала 3 састанка планирана су у следећим месецима: јуни, септембар и новембар 1995. године. Сва четири састанка одржаће се, такође, у хотелу ЈУГОСЛАВИЈА, а тачан датум и време одржавања ових састанака биће благовремено саопштени.

НОВИТЕТИ ЈУГОСЛАВИЈЕ, РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ, РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ КРАЈИНЕ

Продајем - купујем чисте, поништене марке, писма и дописнице, специјалитете и литературу.

Зоран Бошковић, Владетина 1, 11000 Београд, тел. 011/334-550

АНАЛИЗА ФАЛСИФИКАТА ДОПИСНИЦЕ „ВУК” ОД 2 ДИНАРА

Редовно издање дописних карата Србије (окупација 1941-1944. год.) са ликом Вука Стефановића Караџића издато 1943. године, штампано је у књиготиску у Државној маркарници у Београду на смеђе жутом картону, вредност 1,5 динара, ћирилицом. Повишење поштанске тарифе доводи до штампања нове дописне карте августа 1944. год. офсет штампа Државне маркарнице, франкатурна вредност 2 динара, ћирилицом и латиницом. Према подацима М. Вуковића (Каталог 1975. год.) није било утврђено да ли је и евентуално када наведена дописница стављена у промет. Временом, због повећаног интереса за целине, како на нашем тако и на немачком филателистичком тржишту, почињу да се појављују наведене дописнице са ликом Вука Караџића од 2 динара, како путовале, тако и чисте. Обзиром на реткост, тржишна вредност им је у континуитету већа од осталих целина тога периода, што је и довело до појаве фалсификата, и то у облику и количини која до тада није била забележена на тржишту целина, код нас. Искоришћен је био погодан стицај околности: интерес и у иностранству и недостатак оригинала за квалификовано поређење, ради пуштања у промет са претиском „Демократска Федеративна Југославија” и грбом преко лика В.С. Караџића, са дискретно промењеном бојом (жутозелена варијанта).

Поређењем расположивог материјала, може се утврдити да су дописне карте од 2 динара, без претиска, тамније зелене боје, а са претиском постоје и тамније зелене боје, али и жућкасто зеленкасте боје. Међу картама без претиска уочавају се примерци који су графички грубље изведени, а картон на коме су штампане је за дискретну нијансу тамнији. Детаљном анализом лика В.С. Караџића и целокупног цртежа под великим увећањем, уочавају се недвосмислено следеће разлике: код фалсификата је вредност „динара” изведена крајње грубо, слова су деформисана. Слова „д” и „а” у ћириличном тексту су скоро истоветна, а слово „р” у латиничном тексту је скраћено и сужено. На цртежу лика, облик носа није изведен доследно са водоравним цртицама, а исти је случај и са цртежом ува. Даље, испод левог ревера се налази правоугаони простор за ознаку гравера С. Грујића, која код фалсификата не може да се дефинише. Такође, на стубовима који оивичавају лик, линије из којих је изведен облик стуба не могу да се распознају и преброје, док их је у оригиналу по пет линија у сваком стубу.

Закључак: обзиром на заинтересованост скупљача за дописну карту са ликом Вука Караџића из 1944. год. од 2 динара због реткости, као чисте тако и употребљене, потребно је обратити пажњу на наведене детаље који одређују исправност односно неисправност карте. Општи утисак који се добија већ на први поглед је да је оригинална карта графички далеко прецизније и финије изведена, а при великом увећању цртежа код фалсификата се откривају описана груба одступања.

**STUDIO
FILATELIJE**

**ПРВА СРПСКА АУКЦИОНА КУЋА ЗА ФИЛАТЕЛИЈУ
"Студио Филателије"**

- аукција путем писмених понуда -

Аукциона кућа припрема своју прву аукцију за месец октобар 1995.г. Пријем филателистичког материјала је од 1. марта. 1995. г. до 1. октобра. 1995. г., сваким даном, осим суботе и недеље, од 10-14 часова.

Све информације потражите на адресу: "Студио филателије" - аукција, 11000 Београд, улица Маршала Бирјузова 2-4, спрат IV, телефон 635-630, 635-066 локал 243, факс 635-630.

ПОШТАНСКЕ МАРКЕ - НОВИТЕТИ

БУГАРСКЕ ❖ ЧЕШКЕ ❖ СЛОВАЧКЕ ❖ УКРАЈИНЕ ❖ РУСИЈЕ
Киш Шандор, Поштански фах 29, 21121 Нови Сад, тел. 021/397-715

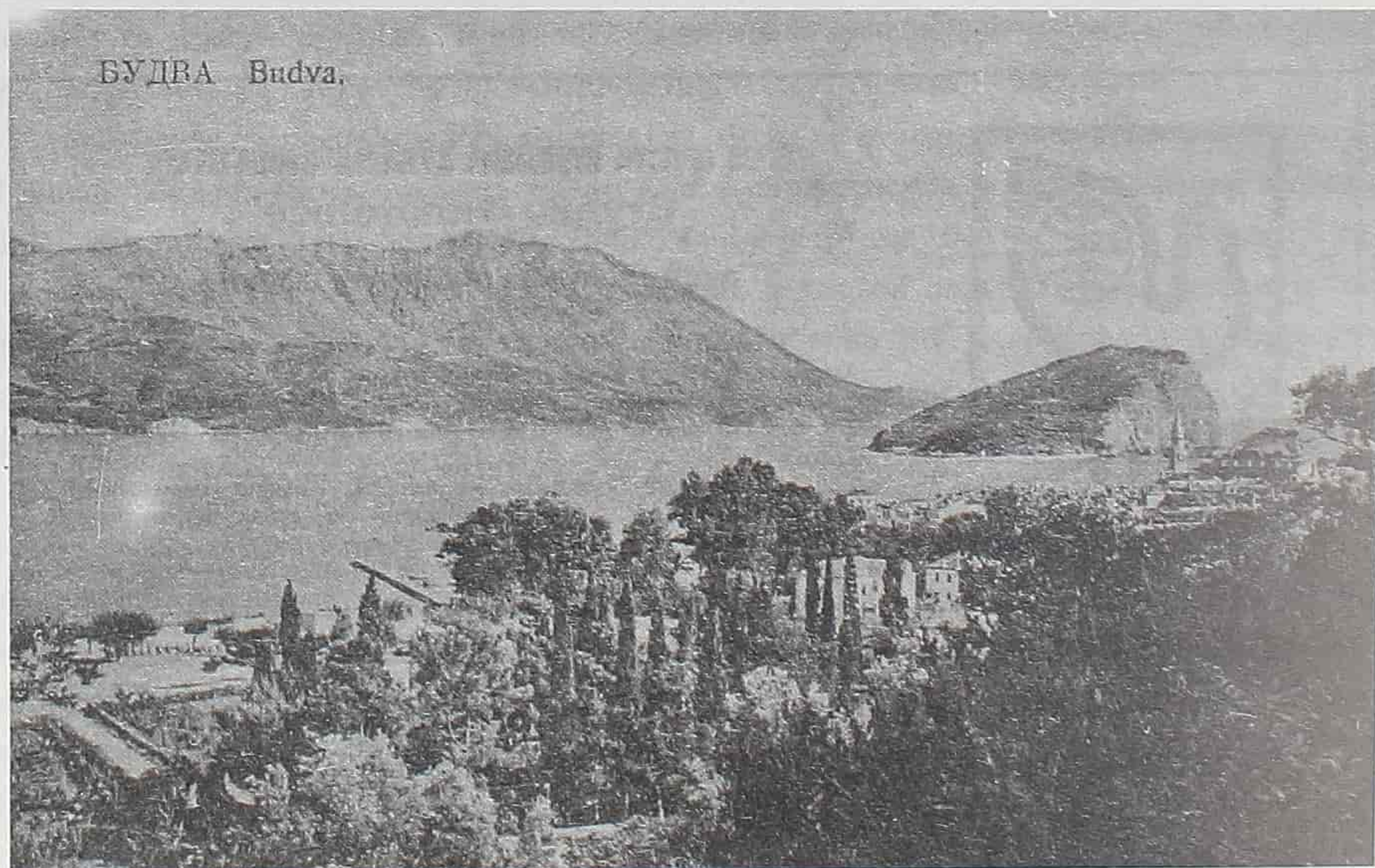
ЈУФИЗ VIII У БУДВИ

До сада највећи филателистички пројекат у Црној Гори. Осма југословенска филателистичка изложба одржаће се од 9-16. септембра ове године, у Будви. Коначну одлуку о томе донело је Председништво Савеза филателиста Југославије, почетком фебруара. Председник Организационог одбора изложбе је господин Бранко Пророчић из Котора, а комесар изложбе је господин Јован Ристић из Београда.

Ово је први пут да се Југословенска филателистичка изложба (ЈУФИЗ) организује изван традиционално јаких филателистичких центара, главних градова република претходне Југославије. Од досадашњих седам југословенских изложби, чак четири су одржане у Београду.

Избор Будве за домаћина ЈУФИЗ VIII није само добар маркетиншки потез већ и наговештај офанзивнијег наступа када је реч о афирмисању друштвеног и културног значаја филателије. Изложбе овог ранга, према досадашњем искуству, обогаћују културну понуду земље. На неки начин, ради се о доброј инвестицији у једно богато али још увек недовољно истражено филателистичко подручје. Сасвим је извесно да оживљава интерес за наша класична подручја. Нарочит је интерес за поштанску историју Србије и Црне Горе. Тај тренд ваља подстицати. Зато је оправдано очекивање да се на националним изложбама поред афирмисаних излагача појављују сасвим нова имена. Југословенске филателистичке изложбе су тако промовисале веома значајне збирке и многа данас позната имена у домаћој филателији.

Филателисте из Црне Горе смо до сада мало виђали на највећим филателистичким манифестацијама у земљи и иностранству. ЈУФИЗ VIII је прилика да се и у том погледу ствари промене. Треба имати у виду да је критеријум националне филателистичке изложбе врло висок, да одговара познатим међународним филателистичким стандардима и да зато збирке које понесу највећа признања на националној изложби имају сасвим добре изгледе и у међународној конкуренцији.

ФИЛАТЕЛИЈА И ПОШТАНСКИ ЖИГОВИ

Савез филателиста Републике Србије и Републике Црне Горе, преко Савеза филателиста Југославије, упутили су Заједници ЈПТТ, односно Јавним предузећима ПТТ саобраћаја оштре замерке својих чланова на изузетно лоше одржавање и веома алкаво отискивање поштанских жигова (жигосање) на писмоносним пошлицама, односно поштанским маркама, које филателисти међусобно размењују.

Замерке филателиста су такве природе да о њима у ПТТ јединицама мора да се поведе рачуна. Јер, замерка да „жигови који се користе на поштанским јединицама су тако нечисти и измашћени да не само што су нечитљиви, већ у потпуности упропашћују поштанске марке које се користе за франкатуру”, упућује и на запостављено одржавање и контролу одржавања поштанских жигова, јер је регулисано одредбама члана 6. став 11. и члана 13. став 1. Правилника о вршењу услуга у поштанском саобраћају.

Посебна замерка се односи и на одбијање појединих радника јединица ПТТ мреже да ручно жигошу, на захтев филателиста, поштанске марке на пошлицама које филателисти доносе на шалтер, већ их упућују да пошлице убацују у поштанске ковчежиће, а касније се те марке машински жигошу, чиме се губи филателистички значај поништених поштанских марака. Овакав поступак појединих

ПТТ радника није у складу са одредбама Правилника о поштанским маркама и вредносницама („ПТТ весник”, бр. 20/82).

Замерка Савеза филателиста Југославије, упућена Заједници ЈПТТ је и у погледу жигосања доплатних марака. Наиме, иако је чланом 13. став 4. Правилника о вршењу услуга у поштанском саобраћају предвиђено да се „доплатне марке не жигошу”, Савез филателиста сматра да и ове марке треба жигосати, јер се нежигосањем ових марака омогућава вишекратна употреба исте доплатне марке. Заједница ЈПТТ је мишљења да, у вези са овим, не треба покретати поступак за измену члана 13. став 4. Правилника и увести обавезу да се и доплатне марке жигошу, али да нема сметњи да се, у појединачним захтевима филателиста, ручно жигошу и доплатне марке.

У вези са изнетим замеркама Савеза филателиста, налаже се јединицама ПТТ мреже да побољшају одржавање и контролу одржавања поштанских жигова и на тај начин омогуће стављање јасног отиска поштанског жига на поштанским маркама односно, писмоносним пошлицама, без обзира да ли се поштанске марке користе у филателистичке сврхе или не, и на тај начин обезбеде стриктну примену наведених и других одредаба Правилника о вршењу услуга у поштанском саобраћају.

(ИЗ ЗАЈЕДНИЦЕ ЈПТТ, бр. 011-6341/1/94)

ИСПОРУКА НОВИХ ЖИГОВА 1924. ГОДИНЕ ЗА ЦРНОГОРСКЕ ПОШТЕ

По успостављању државе СХС поштанске станице су употребљавале ради жигосања поштанских пошиљака заостале жигове из предходног периода. На територији нове државе ови су жигови употребљавани неко време, како где, док нису довијени нови жигови. На подручјима Србије, Војводине и Црне Горе већ 1920. године дошли су у употребу жигови облика једно-

кружног са мостом и сегментима са четвороцифреном ознаком године. Настојањем да све поштанске станице буду благовремено снабдевене поштанским жиговима, централни магацин Министарства пошта СХС испоручио је 22. 3. 1924. године ради гравирања 50 комада челичних жигова граверу Миши Голдштајну из Београда и то за следеће установе:

Ред. бр.	Поштанска станица	Комада	Ред. бр.	Поштанска станица	Комада
1.	Андријевица	2	20.	Његуши	1
2.	Бар	2	21.	Острог	1
3.	Беране	2	22.	Острос	1
4.	Бијело Поље	2	23.	Плав	1
5.	Боан	1	24.	Плавница	1
6.	Бољанићи	1	25.	Подгорица	3
7.	Цетиње	3	26.	Ријека	
8.	Чево	1		Црнојевића	1
9.	Даниловград	2	27.	Рожај	1
10.	Горанско	1	28.	Стари Бар	1
11.	Грахово	1	29.	Шавник	1
12.	Гусиње	1	30.	Шаховићи	1
13.	Исток	1	31.	Тузи	1
14.	Колашин	2	32.	Улцињ	1
15.	Лијева Ријека	1	33.	Велимље	1
16.	Лозна	1	34.	Вилуси	1
17.	Манастир Морача	1	35.	Вир	2
18.	Мојковац	1	36.	Владимир	1
19.	Никшић	3	37.	Жабљак	1

Жигови који су примљени 27. 5. 1924. године, сем Истока били су намењени поштама са територије Црне Горе, са напоменом да отисци обележени са црвеним нису примљени од следећих пошта: Бар,

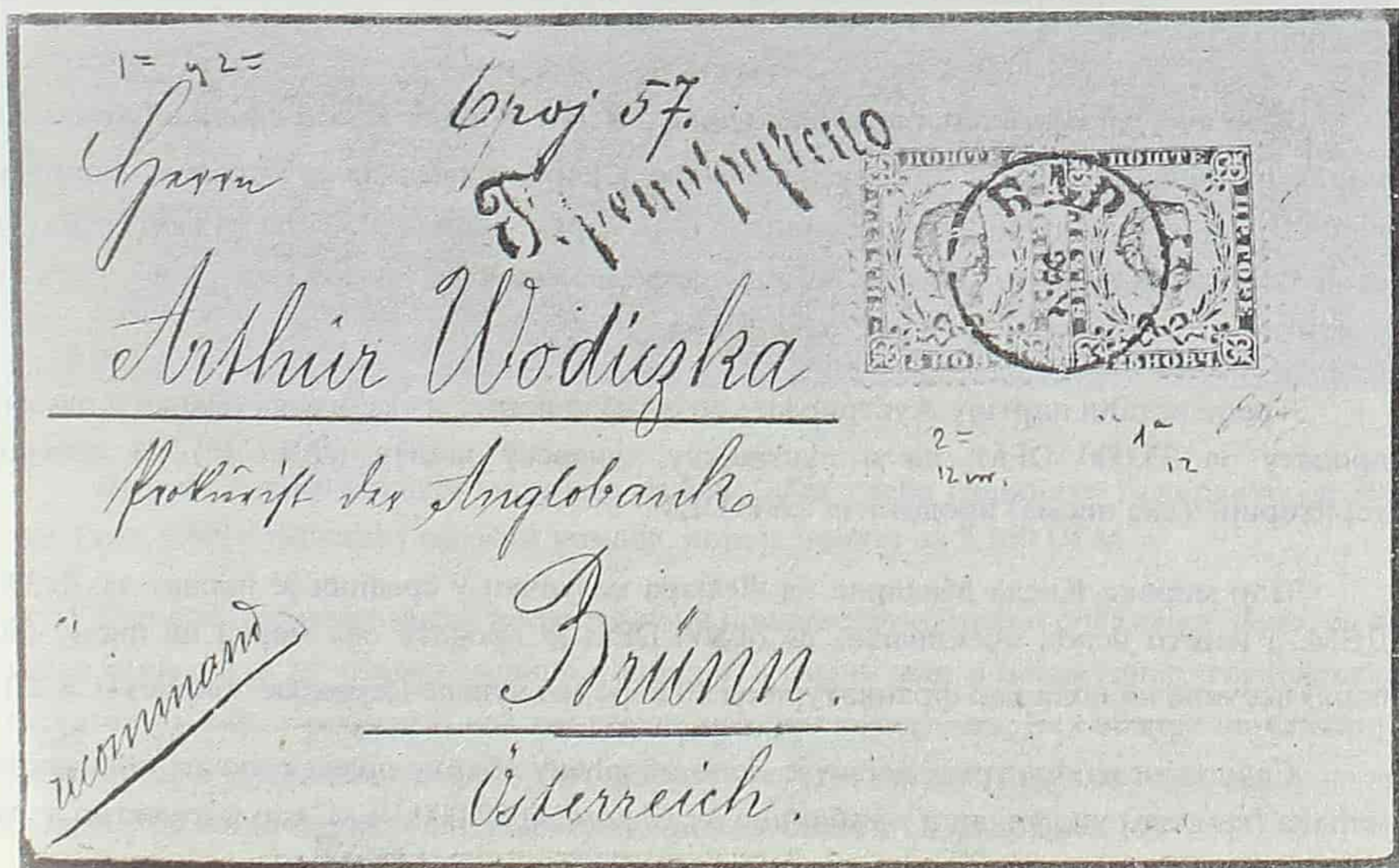
Боан, Чево, Исток, Плав, Тузи и Вир. Жигови су двокружни са мостом. Пошто је ово био предмет судског спора гравер је као доказ приложио отиске жигова. Жигови малих места су веома ретки.

ЗА СРПСКЕ И ЦРНОГОРСКЕ МАРКЕ НЕМА САНКЦИЈА

Од 1. до 5. новембра 1994. године одржана је у Цириху велика годишња аукција марака и поштанске историје читавог света.

Посебно су била понуђена изузетно јака подручја Велике Британије са колонијама и Јужна Америка, а од европских подручја Аустроугарска, класична Бугарска (збирка награђена високим златним медаљама), Грчка класика награђена Гран При-ом на светској изложби и наравно, класична, изузетно јака и сакупљачки интересантна Црна Гора и Србија.

И поред великог занимања за остале европске марке и поштанску историју највеће интересовање примећено је на балканском подручју, у среду од 14 h. када је лицитирана Црна Гора и Србија и у четвртак 3. новембра од 10 h. до 16 h. остатак балканског подручја. Број посетилаца у сали за време понуде нашег подручја био је неуобичајено велики (на пример за време лицитирања немачког или енглеског подручја, било је присутно упола мање људи).

Укупно је понуђено 19 каталошких бројева Црне Горе који су садржавали појединачне марке или писма (Сл. 1.) или делове збирки и великих акумулација. Укупна постигнута цена за досад најинтересантнију Црну Гору икад продату, је 244.000 у немачким маркама (DEM) изражено.

Од досад непознатих објеката продато је писмо аустроугарске конзуларне поште из Улциња са жигом San Giovanni di Medua - Dulcigno (Свети Јован Медуански - Улцињ), постигнута цена 11.700 DEM, као и пробе комплетне серије првог издања, велики формат, са једним есејем без ознаке вредности (укупно 8 ком.) за 30.000 DEM.

Овом аукцијом су марке класичне Црне Горе, свакако постале једно од најинтересантнијих балканских подручја, међу светским сакупљачима. Цене и интересовање за ове марке и поштанску историју је до сада незабележено.

Иако до сада на више аукција спектакуларно продавана (Рашићева збирка у новембру 1986.) класична Србија је овога пута побудила неуобичајено велики интерес како међу великим сакупљачима домаћег порекла тако и међу странцима, посебно из Америке, Финске и Аустрије.

Понуђена је између осталог збирка „разбијена” у више лотова која је на светским изложбама добила три пута велико злато и специјалне награде.

Све заједно је било 72 каталошка броја марака, писама, делова збирки и занимљивих партија (мањих или већих акумулација) са укупно постигнутом ценом од 470.000 DEM.

Свакако најзанимљивији је био уникатни Tête - bêche Кнеза Милана, новинска марка из јануара 1872. године од једне паре у пару, штампана грешком у обрнутом положају, а из чувене Фераријеве збирке. Ова марка, иако не најређа на свету, сматра се једном од најзанимљивих и најпопуларнијих светских марака, а овога пута је постигла спектакуларну цену од 76.000 DEM.

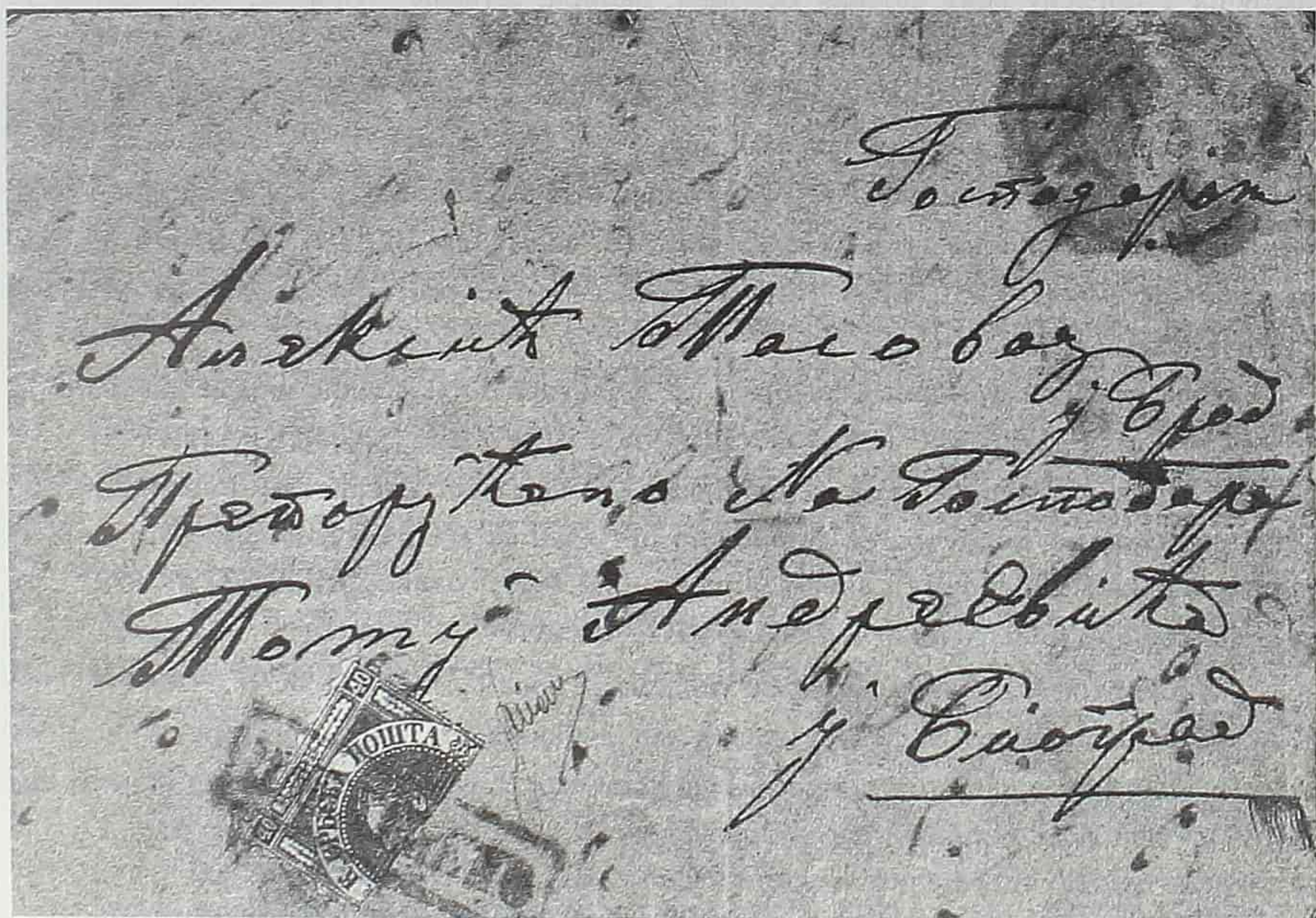
Треба истаћи партију Аустријске конзуларне поште из Београда (марке и писма) продату за 33.000 DEM, па и аустријску дунавску пошту (Д:Д:С:Г:) на српској територији (два писма) продата за 7.600 DEM.

Пар марака Кнеза Михаила од 40 пара незупчан у средини је продат за 10.300 DEM, а нешто испод очекивања, за 24.800 DEM је продата ова марка на писму (40 пара) исечена на пола као франкатура од 20 пара (из чувене Дерокове збирке) (Сл. 2.).

Сакупљач из Аустрије добио је лепо обрађену збирку првих српских новинских марака (грбуше) укључивши и табачиће од 12 ком. за 27.000 DEM, као и изузетно лепу

Сакупљач из Аустрије добио је лепо обрађену збирку првих српских новинских марака (грбуше) укључивши и табачиће од 12 ком. за 27.000 DEM, као и изузетно лепу збирку марака, писама и специјалитета Кнеза Милана, обрађену по зупчањима и штампањима, а за 44.000 DEM.

У Швајцарској је код наших сакупљача остало неколико најинтересантнијих лотова као на пример новинска марка Кнеза Михаила од 1 паре, тамномаслинаста на порозном папиру продата за 5.800 DEM (чувени број 18, који је познат у десетак примерака).

Лотова Југословенског подручја је било 25 и треба издвојити Есперанто од 300 дин. (кат. 604) у табачићу од осам комада, који је продат за 2.760 DEM.

Сви понуђени лотови су продати, неки и вишеструко преко очекиване цене, па се може закључити да наша класична подручја, а самим тим и целокупна југословенска филателија није у опадању, већ напротив, интерес оживљава. Без обзира на санкције међународне заједнице, прави љубитељи ретких, егзотичних и занимљивих подручја не оклевају да наше марке, улажући велики новац, ставе у своје збирке.

ПРВО ХЕЛЕРСКО ИЗДАЊЕ МАРАКА АУСТРИЈСКЕ ОКУПАЦИЈЕ БиХ - ОСОБЕНОСТИ ИЗДАЊА И КАТАЛОШКОГ ТРЕТМАНА

Колекционарима „босанских”¹ марака познато је богатство многих издања овог подручја у погледу свих важних особина: папира, штампе, зупчања, боја, проба, те типова жигова и филателистичких објеката.

Међу таквим издањима шаренилом особина и варијетета истиче се хелерско издање франко марака са почетка овог века.

Аустроугарска монархија је 1900. године извршила новчану реформу. Уведена је нова новчана јединица - КРУНА, која се састојала од 100 ХЕЛЕРА уместо дотадашњег новца ГУЛДЕНА (ФОРИНТЕ), који се састојао од 100 КРАЈЦЕРА (НОВЧИЋА).

Нова новчана јединица уведена је од 1. јануара 1900. године и замењивана је за стару у односу 2:1, тј. 1 КРУНА (100 ХЕЛЕРА) = 1/2 ГУЛДЕНА (50 КРАЈЦЕРА).

У то време, односно од 1878. године БиХ је под Аустроугарском монархијом, као њено окупационо подручје, са добро организованом поштанском службом, која је најпре називана „покретна”, затим од новембра 1879. године "KK MILITARPOST", те од краја јануара 1890. године "K UND K MILITARPOST".

Спровођењем новчане реформе уведена је нова ПОШТАНСКА ТАРИФА. Она је представљала израз потребе превођења дотадашњих цена поштарина на нову новчану јединицу, али су том приликом одређене врсте тарифа суштински промењене.

Тим поводом за подручје БиХ штампано је ново франко издање марака. Оно је по изгледу слично претходном - првом издању, код нас познатом као I, II и III ПЛОЧА - двоглави орао, без назива новчане јединице и са цифарском ознаком вредности у ДОЊИМ УГЛОВИМА уместо у горњим. Код крунских вредности, које су већег формата, ознака вредности - цифарска и слово „К” од КРУНА у сва четири угла.

У вези са овим издањем једну од првих занимљивости представља извесна разлика у подацима о првом дану овог издања, прецизније о првом дану марке од 1

---

¹ Чланак је посвећен хелерском издању марака аустроугарске окупације БиХ и третира само неке од познатих особености издања без намере да учини потпуну презентацију за шта би био потребан како већи труд, тако и знатно већи простор у часопису.

хелера. За разлику од готово свих извора, који као први дан издања марке од 1 хелера наводе 1. јануар 1900. године, осталих хелерских вредности до 30 хелера и вредности од 50 хелера 1. април, те осталих вредности октобар 1900. године и фебруар 1901. године, ПРИРУЧНИК ХФС наводи да је први дан издања марака од 1. до 30 хелера 1. април 1900. године.

Питање је доста занимљиво јер се логично може претпоставити да се управо марка од 1 хелера морала појавити већ првог дана увођења нове валуте и поштанске тарифе, које су реформе дуго припремане.

Такође, марке претходног - ПРВОГ издања остале су још неко време у течају - бар до априла, када су издате готово све нове хелерске вредности.

Истовремено, потребе франкирања захтевале су да се уз, од раније присутне марке КРОЈЦЕРСКОГ ТИПА употреби и МАРКА ОД 1 ХЕЛЕРА, када год је порто износио НЕПАРАН број. Дакле, са увођењем нове валуте и поштанске тарифе морала се појавити нова марка бар од 1 хелера. Ауторима - приређивачима ПРИРУЧНИКА ХФС то је свакако морало бити познато. Такође, мало је вероватно да доста ретки али ипак познати поштански објекти - карте или препоручена писма мешане франкатуре са марком од 1 хелера из периода јануар - март 1900. године, нису у време обраде Приручника били познати. Шта више, Приручник ХФС као доказ својој тврдњи наводи другачије случајеве где је у периоду јануар - март 1900. године на пошиљке у недостатку нове франкатуре од 1 хелера уз марке КРОЈЦЕРСКОГ издања, разлика поштарине наплаћивана у готовом. Наплата је потврђивана посебним жигом „1 h BAR”, додатним жигом „FRANCO” и потписом чиновника.

У вези са изложеним очигледно је да се 1. јануар 1900. године као први дан издања марке од 1 хелера правилно третира. То наравно не умањује значај сачуваних филателистичких објеката, који указују на доплату поштарине у готовом у случајевима оних пошта које нису благовремено добиле нову марку.

Марке хелерског издања штампане су иначе у арцима од 2 продајна арка од 10x10 комада. Крунске вредности у једном арку од 10 ц 10 комада.

Када су у питању врсте и особине папира, па у вези са тим редослед издања по врстама папира и зупчања, сви специјалистички каталози и приручници наводе типове

- и то:
- танак папир
  - обичан папир
  - ребраст папир
  - картон папир
  - фини танак папир са мрежастом структуром тзв. „STEMPEL” папир, на коме су штампана издања таксених марака Аустрије.

Основне врсте зупчања су: ЛЗ 10 1/2 и 12 1/2. Постоје, такође, мешовита

зупчања, а такође и „специјално” издање са бројним комбинацијама зупчања.

Овако систематизоване врсте папира на коме су штампане марке хелерског издања ипак показују у појединим каталозима термиолошке разлике, а постоје извесне разлике и у подацима о појединачним маркама овог издања по врстама папира.

Бићу слободан да у вези са тим уз навођење ауторитивних података из приручника и литературе изнесем и лична запажања на основу обраде већег броја комада жигосаних и чистих марака овог издања.

Познато је да је прва наклада хелерског издања штампана на преосталом папиру претходног - првог издања. Ради се о папиру са водознаком "ZEITUNGS - MARKEN", који је нешто тањи од папира на коме је настављено штампање хелерског издања (обичан папир).

Управо према типу папира може се одредити да првој наклади припадају марке зупчане Л 10 1/2. Ове марке се данас сусрећу знатно ређе него остале марке овог издања, нарочито нежигосане марке од 1X и 3X, али и све друге како нежигосане, тако и жигосане, поготову на поштанским целинама. У овом типу папира и зупчању штампане су марке хелерске вредности од 1 до 30 X. марке од 40 и 50 X и крунске вредности не постоје у овом зупчању. Ту наравно не рачунамо марке тзв. „специјалног” издања, које је штампано на обичном папиру и које није предмет обраде овог прилога.

Првој наклади свакако припадају и марке зупчане Л 12 1/2 на папиру са водознаком у каталозима система тизованим као танком папиру тј. папиру на коме су штампане марке првог издања „босанских” марака.

У општој подели марака овог издања на два основна типа папира и зупчања могу се на основу изучавања приручника - каталога и непосредног увида у материјал, изнети следећа запажања:

а - подела папира на „ТАНАК” и „ОБИЧАН” је донекле условна ако би се одређивање и терминологија извели из стварне дебљине папира односно разлике у дебљини. То се веома лако може уочити непосредним прегледом марака у зупчању Л 10 1/2 и упоредбом са маркама у зупчању Л 12 1/2 на обичном папиру, на коме је штампан највећи део издања. Разлике у дебљини папира свакако постоје, али би њихова подела била још правилнија ако би се третирале као „марке на папиру претходног - првог издања босанских марака” односно „обичном папиру хелерског издања”.

б - непосредном обрадом - прегледом појединих вредности хелерског издања са становишта поделе папира на ТАНАК и ОБИЧАН, може се доћи до додатних запажања. На пример, уочљиво је да се код марака штампаних на ТАНКОМ

папиру у Л 12 1/2 највидније уочава ова особина папира на вредности од 3X и ова марка је најчешћа. Нежигосане марке у овом зупчању и на том папиру иначе су веома ретке, нарочито од 1 и 3 хелера. Друго, препознавање марке од 20 хелера према типу ове две врсте папира веома је тешко. Све, са моје стране прегледане марке ове вредности, припадају типу ТАНКОГ папира и велико је питање да ли је та вредност уопште поново штампана на обичном папиру. Специјалистички каталози износе да вредности од 20 X постоји на оба типа папира, чак „MINEL” - специјално издање, процењује да жигосана марка на обичном папиру вреди нешто више од марке на танком папиру. Ово запажање око марке од 20 хелера свакако заслужује додатно изучавање јер претпоставка да та вредност није доштампавана на обичном папиру може бити и тачна, поготову ако се има у виду да се издање „ЦРНИХ БРОЈКИ” међу којима и нова марка од 20 хелера, појавило октобра 1901. године. Такође, код многих других вредности прве накладе, разлике у дебљини папира у односу на накладу на обичном папиру иду од једва приметних до изразитих. Код марака од 1, 2 и 3 хелера прве накладе постоје комади на изразито танком папиру. С друге стране, код марака од 25 и 50 хелера прве накладе у зупчању Л 12 1/2 разлике у дебљини папира у односу на марке на обичном папиру су веома мале. Уочено је исто тако, да се код ове две вредности прве накладе водознак у папиру веома ретко сусреће за разлику од вредности од 3, 5, 10 и 20 X где је то релативно чест случај.

Сва ова, као и друга запажања само потврђују већ дату оцену о разликовању прве накладе од друге у погледу дебљине папира и примењене каталогизације у вези са тим. При закључивању о целини емисије овог издања и појединих наклада треба свакако имати у виду и блиску појаву издања ЦРНИХ БРОЈКИ, које нису представљале само допунско издање са новим вредностима већ су имале и номиналне вредности од 20 и 30 хелера. Тако имамо ситуацију да неколико година у промету постоје по две франко марке од 20 односно 30 хелера.

Поред две основне врсте папира на коме је штампано хелерско издање, од којих прву врсту представља папир претходног - првог издања „босанских” марака, а другу обичан - нормалан папир, марке хелерског издања штампане су такође и на папиру са фином мрежастом структуром, ребрастом папиру, као и на картон папиру.

Ради се о папирима који се код овог издања ређе или веома ретко сусрећу.

Иако каталози наводе да све појединачне вредности овог издања постоје на папиру са фином мрежастом структуром тзв. „STEMPEL” папиру, прегледом око 1000 комада марака овог издања свих хелерских вредности од 1 до 50 хелера (11 различитих вредности), уочили смо да је овај папир веома редак. На њему се појављују најпре марке мање хелерске вредности од 1, 2 и 3 хелера. Каталози иначе посебно не вреднују

марке овог издања на STEMPER папиру, што само по себи показује степен изучености њеног присуства на овом издању.

Каталожка обрада марака овог издања на посебном типу папира - РЕБРАСТОМ папиру, на коме постоје све хелерске вредности сем марке од 3 хелера, показује термиолошке разлике у појединим каталозима. Тако неки каталози употребљавају термин „ПРУГАСТ” папир, други „РЕБРАСТ” папир. „Mihel” - специјално издање за Аустрију користи истовремено ОБА НАЗИВА.

Обзиром на разлике ова два типа папира и прецизна објашњења за њихово препознавање, у најмању руку употреба једног и другог термина збуњује. Но свакако се ради о типу РЕБРАСТОГ ПАПИРА. Код хелерског издања тип овог папира се може лакше уочити код нежигосаних марака. Код жигосаних марака у зависности од разних околности уочавање бразди је знатно теже или су се чак бразде потпуно изгубиле. Цене у каталозима наравно важе за марке код којих су бразде сачуване и видљиве. Бразде иначе леже хоризонтално код хелерских вредности, а окомито код крунских.

На крају, када су у питању типови папира на којима је штампано хелерско издање треба напоменути и КАРТОН папир. Марке овог издања на КАРТОН папиру су веома РЕТКЕ. Приметне су знатне разлике у обради марака у овом типу папира у поједини специјалистичким каталозима. Тако, „Михел” наводи да марка од 1 хелера постоји у овом типу папира, док аустријски специјалистички каталози то не наводе. Марке од 2 и 5 хелера на овом папиру постоје по аустријским каталозима, а по „Михелу” не. Интересантно је да Ферхенбауер у свом познатом приручнику не наводи постојање марке од 25 хелера на картон папиру, док с друге стране наводи марку од 20 хелера, коју остали каталози не спомињу. То само потврђује широке могућности за додатна изучавања филателије чак и најразвијенијих средина.

Поред изнетих особина овог издања у погледу врста папира, хелерско издање познато је и по особинама зупчања. Ове марке зупчане су наине у две основне величине зупчања: $10 \frac{1}{2}$ и $12 \frac{1}{2}$, обе у ЛИНИЈСКОМ ТИПУ зупчања. Зупчање Л $10 \frac{1}{2}$ како смо већ изнели припада првој наклади сња почетка 1900. године. Све остале накладе имају зупчање Л $12 \frac{1}{2}$. Као посебни специјалитети и код овог издања појављују се мешовита зупчања $12 \frac{1}{2} : 10 \frac{1}{2}$ и обратно, понајпре на маркама од 3, 10 и 30 хелера. Марка од 2 хелера позната је мешовито зупчана $12 \frac{3}{4} : 13 \frac{1}{4}$. Постоје и марке од 6, 20 и 25 хелера мешовито зупчане, које се сусрећу веома ретко. Изузетно ретко појављују се марке мешовито зупчане као нежигосане. Интересантно је у вези са мешовитим зупчањем хелерског издања, да се исто појављује како на обичном тако и на пругастом папиру.

У погледу штампе код хелерског издања се појављују уобичајене особености, двоструки тисак, мрље у штампи, абклач и сл. И овде су присутне одређене разлике у обради врсте грешака и вредностима на којима се појављују између појединих каталога. Посебну реткост представља двоструки тисак на маркама од 1 и 40 хелера. Изучавање грешака у штампи на овом издању „босанских” марака захтевало би марљив и дугорочнији труд са одговарајућом анализом материјала.

Прво хелерско издање карактерише такође и богатство боја на маркама обзиром на број појединачних комада у серији - 14 вредности, те бројне нијансе што указује на више појединачних наклада.

Пажљивим разгледањем материјала уочавају се бројне нијансе на свим вредностима, које иду од веома бледих до тамних. Уочене су и изразите нијансе ЗЕЛЕНЕ и ЦРВЕНЕ боје на вредностима од 5 и 10 хелера, као посебни типови ове две боје. Разумљиво је што је на овим двома вредностима највећи број нијанси, јер су ове марке штампане у највећем тиражу (франкатуре за поштанске карте односно писма у земљи - подручје БиХ). Такође, изразите нијансе уочене су на марци од 25 хелера - веома бледе, слично боји ове марке на НОВОТИСКУ, штампаном знатно касније. Постоје чак примерци ове марке са још блеђом, готово неприметном нијансом розе боје. Подручје боја на хелерском издању очигледно пружа могућност додатног истраживања што може бити предмет посебне презентације.

Овом приликом настојали смо да кругу филателиста који подручје „босанских” марака већ добро познају, изнесемо одређена запажања о неким особеностима хелерског издања, избегавајући бројне основне чињенице о издању, које се могу наћи у сваком специјалистичком каталогу. Наравно, хелерско издање је по разноликости марака и њиховим особеностима толико обимно и сложено да захтева стално изучавање и труд у циљу запажања варијетета. Надамо се да ћемо бити у стању да у догледно време шире обрадимо проблематику овог издања, обухватајући при томе и есеје и пробе, новотисак и фалсификате.

МЕЂУНАРОДНО ОТОПЉАВАЊЕ ЗА ЈУГОСЛОВЕНСКУ ФИЛАТЕЛИЈУ

Председник комитета за управљање Федерације Европских Филателистичких Асоцијација (ФЕРА), господин Михаил Адлер, обавестио је Савез филателиста Југославије да су делегати присутини на ФЕРА састанку у Хагу одлучили да реинтегришу југословенску филателију и југословенске марке у активности свих чланова ФЕРА. Ова одлука је донета пошто је резолуција 943 Уједињених Нација постала правоснажна.

Указ Њ. В. Милана Првог, краља Србије, о постављању поштара београдске поште 1876. године (из збирке господина Милорада Боџића).

ДА ЛИ ЗНАТЕ КО ЈЕ АУТОР СЛИКЕ НА ОВОЈ МАРЦИ?

У познатој серији добротворног издања у корист ратних инвалида 1921. год. постоји конфузија у погледу аутора чији су нацрти узети за ове марке. Тако имамо за:

- 10+10 пара, карминска. Косовка девојка поји рањеног војника.
  - А. Према веома стручном „Приручнику марака југословенских земаља” (Заједничка издања старе Југославије 1921-1941.) I дио, издање Филателистичког савеза Хрватске, ова чувена слика која се може видети у Народном музеју - рад је сликара аматера Стојана Николића.
  - Б. Према „Југомаркином” каталогу - слика је Уроша Предића.
- 15+15 пара, тамносмеђа. Скулптура српског војника на повлачењу кроз Албанију 1915. год.
  - А. Према поменутом приручнику ФСХ цртеж за ову марку рађен је према скулптури Пашка Вучетића.
  - Б. Према „Југомаркином” каталогу - аутор скулптуре је Ј. Пешић.
- 25+25 пара, светлоплава. Алегорија уједињења Срба, Хрвата и Словенаца. Аутор непознат.

Како већ преко 70 година ова информација недостаје, аутор овог чланка у сарадњи са часописом „Филателиста” даје

Н А Г Р А Д У

у виду непоништене „Есперантице”

За информацију (уз доказе) ко је аутор слике која је коришћена за марку од 25+25 пара. Дајемо три телефона:

1. **335-858** (стан), члан интерног жирија Михајло Јањић
2. **437-101** (стан), Војислав Беговић, главни уредник „Филателиста”
3. **433-883** (стан), Димитрије Павловић

ЕНИГМА - ДОБОЈСКО ИЗДАЊЕ

Крајем јула и почетком августа 1994. године, у Добоју, Дервенти и подручним поштама Добој, појавиле су се марке са претиском „А” и „Р”, у црној боји.

Вредносна ознака „А” прештампана је на маркама са грбом и гуслама, док је вредносна ознака „Р” прештампана искључиво на маркама са мотивом гусала. Најупорнији сакупљачи и аналитичари овог подручја успели су да комплетирају серију од десет примерака. Да, баш тако „успели су”. Наиме, није се водило рачуна о продаји овог издања у комплетним серијама.

Поставља се питање: откуда тако велики број, чак десет марака у серији, када је марка „А” претискивана искључиво преко основне вредности са мотивом грба и мотивом гусала, док је марка „Р”, претискивана само преко марака са мотивом гусала. Објашњење се налази у чињеници да су све неутрошене количине марака првог и другог редовног издања РС (са мотивима грба и гусала), затечене на подручју ПТТ Добој, претиснуте новим вредносним ознакама „А” и „Р”. Поништавање старе вредности црном бојом није нарочито успело, па је вредност основне марке остала видљива и лако уочљива, посебно када се гледа под одређеним углом у односу на извор светлости. Тако је настало ново помоћно издање, које чине вредности: А/20000 (грб), А/20 (гусле), Р/20 (гусле са словом Р „у огледалу”), Р/30 (гусле), Р/5000 (гусле), Р/6000 (гусле), Р/50 (грб), Р/100 (грб), Р/20000 (грб), Р/30000 (грб).

Са новим помоћним издањем и нове дилеме: да ли је издање одобрено од стране ПТТ власти РС затим, треба ли све то посматрати овако како смо ми покушали да урадимо, итд. Сазнајемо да су ове марке, после непуна три месеца, наредбом Министарства РС повучене из употребе, комисијски запаковане и послате на уништавање! Колики део је доспео у филателистички промет?

За сада немамо праве одговоре. Брже од нас је домаће филателистичко тржиште. Понуда је формирана. Комплетна серија се тренутно може набавити (клуб) по цени од 20 немачких марака.

ПОШТА РАТНИХ ЗАРОБЉЕНИКА И ЦЕНЗУРА (V)

Други светски рат ЈУГОСЛАВИЈА

У току повлачења немачких трупа под борбом кроз Југославију, био је заробљен велики део балканске експедиције, а највећи број је био заробљен при капитулацији на крајњем северозападу земље у Словенији. (10)

Од главнине која је преживела, од дана заробљавања па до званичног формирања логора, остало је према слободној процени између 250-300.000 ратних заробљеника. Међутим, прецизне податке нисам нигде успео да евидентирам.

Средином децембра 1944. год. Врховни штаб НОВЈ изричито је наредио да се са свим заробљеницима има поступати по међународном праву. (11)

После заробљавања, припадници вермахта били су распоређени по батаљонима у радним логорима, који су за ту сврху били формирани.

Логори су били у надлежности Савезног Министарства унутрашњих послова.

Заробљеници су били распоређени по радилиштима широм земље у радне чете за преваспитање. Радилишта су се налазила: у фабрикама, каменоломима, рудницима, шумама, аутопутевима, мостовима и железничким пругама и многим другим радилиштима.

Сви бивши италијански заробљеници репатрирани су 1947. године, док су логори за Немце расформирани од 25.03.1950. год., али су задржани само ратни злочинци и цивилни радници по уговору, који су остали добровољно. (12)

Према рангу, формиран су:

1. Официрски логори и
2. Војнички логори.

Према намени формиран су:

1. Збирни логори
2. Истражни
3. Радни логори

ПОПИС ЛОГОРА

Најпре дајемо неке напомене. (13)

Што се тиче бројева и ознака логора установили смо следеће разлике:

1. Бројеви логора са називом места
2. Бројеви логора без назива места
3. Назив места без броја логора

Бројеви неких логора поклапају се са бројевима батаљона, међутим, то није увек случај, тако да бројеви батаљона не могу послужити за идентификацију логора.

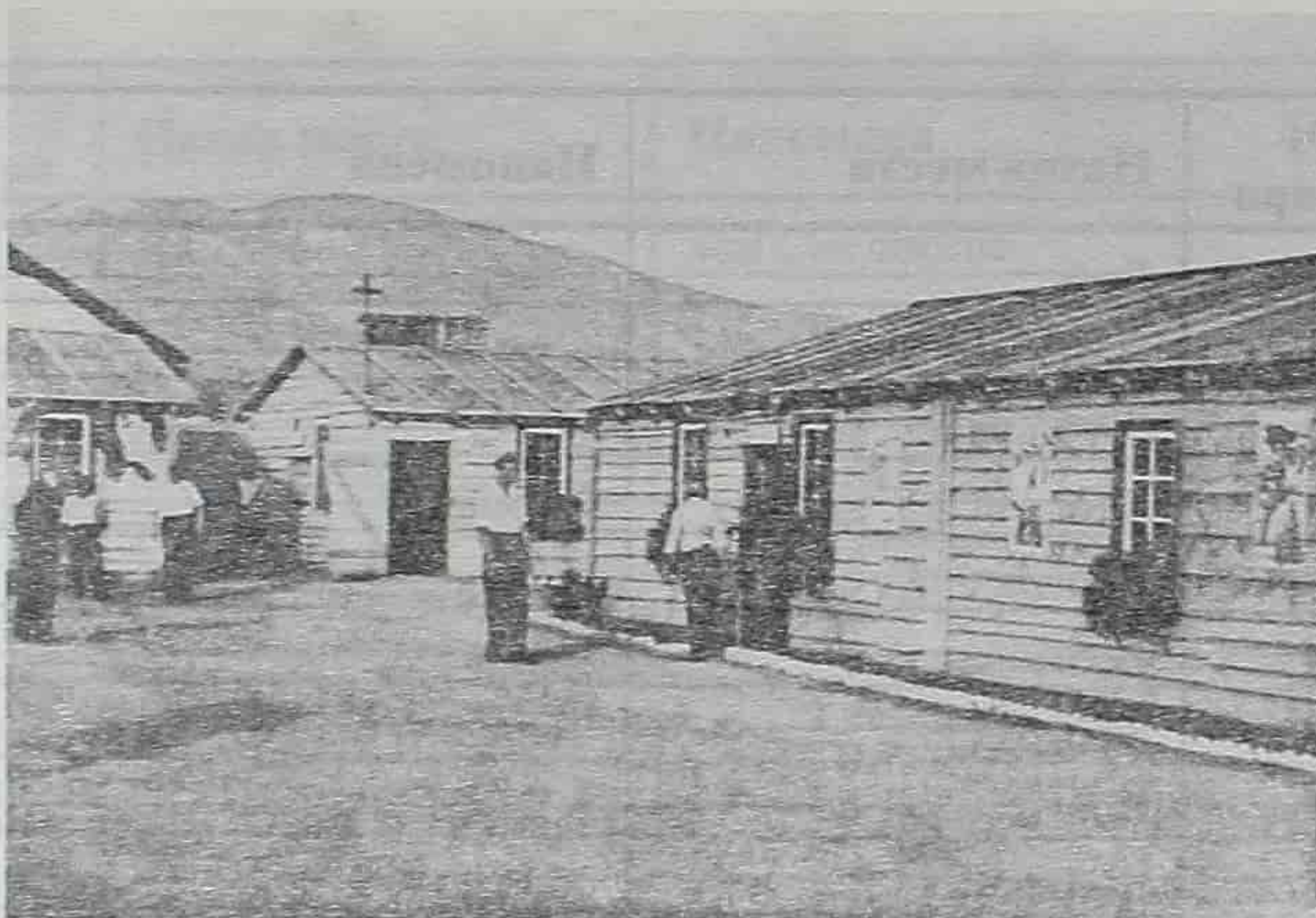
Сортирање примљених поштиљака

Међутим, у случајевима када су дати само називи места, у већини случајева у њима су се стварно налазили логори, али и то није било довољно за идентификацију, јер сваки заробљеник, као и логор, имали су свој број. Ово из разлога јер је неки логор имао смештај у више места па су ова места носила исти број, као нпр. број логора 604 код Котора, носила су и оближња места: Зеленика, Тиват, Херцег Нови, Мељине, као и удаљена места Брод и Београд. Значи да су неки логори због великог броја логораша имали огранке у суседним местима под истим бројем као и главни логор. Међутим, због премештаја појединих логора или пак расформирања, исте бројеве носили су и логори који су били удаљени од логора који је претходно носио исти број.

ПОШТАНСКЕ МАРКЕ - НОВИТЕТИ

ДРЖАВЕ ИСТОЧНЕ ЕВРОПЕ И ЈУГОСЛОВЕНСКЕ ЗЕМЉЕ
МЕТАЛНИ И ПАПИРНИ НОВАЦ - ЈУГОСЛАВИЈА

Мирослав Милановић, Војводе Бране 28, 11000 Београд, тел. 011/403-233

Логор Зеница

Ред. број	Број логора	Назив места	Напомена
1.	1	Сибињ	Радилиште аутопута
2.	1	Богојево	
3.	1	Београд	Бањица
4.	1	Београд	
5.	1	Београд	Дунав
6.	1	Гроцка	Радилиште Партизански пут
7.	1	Земун	Збирни
8.	2	Гроцка	Радилиште Партизански пут
9.	2	Алексинач	
10.	2	Панчево	
11.	3	Београд	За генерале
12.	3	Београд	Дунав

Логор Београд - Дунав

Ред. број	Број логора	Назив места	Напомена
13.	3	Бор	Север
14.	3	Панчево	
15.	3	Љубљана	
16.	4	Београд	Сајмиште
17.	4	Београд	Сењак Збирни
18.	4	Београд	Дунав
19.	4	Београд	За репатријацију
20.	4	Бор	
21.	4	Шибеник	
22.	4	Батајница	
23.	4	Ковин	
24.	5	Београд	Дунав
25.	6	Шоштањ	
26.	6	Нова Градишка	
27.	6	Лабин	
28.	6	Подлабин	
29.	6	Београд	Сајмиште
30.	6	Младеновац	
31.	7	Бусовача	
32.	9	Врбас	
33.	10	Београд	
34.	10	Краљевићево	Данас Качарево
35.	11	Бор	Север
36.	12 Б	Загреб	
37.	13	Панчево	
38.	14	Зајечар	
39.	14	Славонски Брод	
40.	14	Ријека	Околина
41.	16	Крагујевац	
42.	16	Ново Место	
43.	17	Младеновац	
44.	17	Железник	код Београда
45.	17	Рача	код Крагујевца

Ред. број	Број логора	Назив места	Напомена
46.	17	Паланка	код Смедерева
47.	17	Обреновац	
48.	17	Петровац (Пожар.)	
49.	18	Пожаревац	
50.	18	Смедерево	
51.	18	Ковин	
52.	19	Ковин	
53.	19	Београд	Околина
54.	19	Кучево	
55.	20	Крушевац	
56.	20	Ђуприја	
57.	20	Алексинач	
58.	20	Равна Река	
59.	20	Ниш	
60.	26	Краљево	
61.	27	Земун	Калварија
62.	28	Прибој на Лиму	
63.	28	Бор	
64.	34	Београд	
65.	37	Прокупље	
66.	38	Ниш	
67.	40	Ријека	Касарна
68.	40	Бор	Премештен 12.46.г. у Л.520
69.	43	Скопље	Петровац
70.	46	Љубљана	
71.	46	Бор	
72.	47	Бор	
73.	47	Вуковар	
74.	48	Боговина	Рудник код Бољевца
75.	48	Леновац	Рудник у саставу Бора
76.	48	Добра Срећа	Бор
77.	48	Потпорањ	Код Вршца
78.	48	Бор	

Ред. број	Број логора	Назив места	Напомена
79.	49	Бор	Север
80.	51	Титоград	
81.	52	Живинице	
82.	56	Ваљево	
83.	69	Апатин	
84.	101	Загреб	
85.	102	Загреб	Раде Кончар
86.	102	Београд	
87.	103	Вел. Горица	
88.	103	Фиуме	
89.	104	Загреб	Околина
90.	105	Сарајево	Околина
91.	105	Загреб	
92.	106	Загреб	Сајмиште Максимир
93.	107	Загреб	Пречко официрски
94.	109	Сибињ	Радилиште Аутопут
95.	109	Загреб	Истражни
96.	109	Бор	
97.	109	Вел. Горица	
98.	115	Новиград	
99.	116	Миклеуш	
100.	117	Мостар	
101.	117	Вировитица	
102.	118	Бјеловар	
103.	118	Новска	
104.	120	Демир Капија	
105.	120	Бјеловар	
106.	120	Зеница	
107.	120	Скопље	
108.	121	Бјеловар	
109.	121	Даниловград	
110.	125	Бокањац	Код Задра
111.	125	Сплит	Фируле

Ред. број	Број логора	Назив места	Напомена
112.	125	Шибеник	
113.	126	Солин	Код Сплита
114.	127	Книн	Стирница
115.	127	Шибеник	
116.	128	Сланкамен	
117.	128	Бјеловар	
118.	128	Лапад	Код Дубровника
119.	129	Задар	
120.	135	Бановићи	Код Живиница
121.	135	Живинице	
122.	135	Загреб	
123.	135	Госпић	
124.	135	Мостар	
125.	136	Земун	
126.	136	Врховине	
127.	137	Немила	Код Зенице
128.	137	Мостар	
129.	137	Сисак	
130.	137	Дрвар	Пилана Шипад
131.	137	Срем.Митровица	
132.	138	Сушак	
133.	138	Живинице	
134.	139	Карловац	
135.	140	Вукманић	Код Карловца
136.	140	Карловац	
137.	140	Турањ	Код Карловца
138.	141	Турањ	Код Карловца
139.	145	Сисак	
140.	145	Сушак	
141.	146	Вараждин	
142.	147	Петриња	
143.	147	Сисак	Викторовац II
144.	147	Вуковар	

Ред. број	Број логора	Назив места	Напомена
145.	155	Петриња	
146.	156	Суња	
147.	161	Ниш	
148.	165	Тење	Код Осијека
149.	165	Јосиповац	Код Осијека
150.	166	Даљ	
151.	166	Тење	Код Осијека
152.	167	Модрича	
153.	167	Турбе	Код Травника
154.	168	Бихаћ	
155.	171	Славонски Брод	
156.	171	Осијек	
157.	172	Земун	
158.	173	Сремска Митровица	
159.	173	Винковци	
160.	174	Вуковар	
161.	175	Кнежевац	Код Београда
162.	175	Кнежевац	Кијево
163.	177	Славонски Брод	
164.	179	Славонски Брод	
165.	201	Моровић	
166.	202	Ковин	
167.	203	Шид	Крајем 1946.г. преузет од Срем. Митровице
168.	203	Сењски Рудник	
169.	204	Кленак	
170.	205	Шид	
171.	205	Рума	
172.	205	Оток	Код Винковаца
173.	205	Инђина-Митровица	
174.	206	Бор	
175.	207	Венац	На Фрушкој Гори
176.	207	Инђија	
177.	208	Београд	

Ред. број	Број логора	Назив места	Напомена
178.	208	Нова Пазова	
179.	209	Нова Пазова	
180.	210	Загреб	
181.	210	Кочевје	
182.	211	Бингула	
183.	212	Моровић	
184.	213	Инђија	
185.	215	Срем.Митровица	
186.	219	Турањ	Код Карловца
187.	227	Зрењанин	Официрски
188.	228	Панчево	
189.	229	Ужице	
190.	231	Нови Сад	
191.	232	Панчево	Машинска станица
192.	232	Ечка	
193.	233	Панчево	Машинска станица
194.	233	Вршац	Официрски
195.	234	Панчево	
196.	235	Панчево	Аеродром
197.	236	Краљево	
198.	238	Вршац	
199.	238	Камник	
200.	250	Тузла-Зеница	
201.	253	Нови Сад	
202.	255	Београд	Дирекција трамваја и осветљења
203.	256	Нови Сад	
204.	256	Цеље	
205.	256	Фоча	
206.	258	Рајић	Код Окучана
207.	258	Окучани	
208.	277	Зрењанин	
209.	301	Марибор	
210.	301	Љубљана	За репатријацију

Ред. број	Број логора	Назив места	Напомена
211.	303	Марибор	
212.	303	Хајдина	Код Птуја
213.	305	Техарје	Код Цеља
214.	305	Цеље	
215.	307	Шкофја Лока	
216.	307	Брежице	
217.	311	Лесенице	Код Бледа
218.	312	Чрнице	Код Нове Горице
219.	312	Вич	Код Љубљане
220.	312	Љубљана	
221.	312	Марибор	
222.	313	Љубљана	
223.	313	Рожник	Код Љубљане
224.	314	Боровница	
225.	315	Крањ	
226.	316	Боровница'	
227.	317	Жележники	Код Крања
228.	319	Лесенице (Горењско)	
229.	319	Випава	
230.	319	Ново Место	
231.	321	Випава	
232.	321	Престранак	Код Постојне
233.	321	Ријека	Околина
234.	321	Подград	Код Илирске Бистрице
235.	323	Ријека	
236.	323	Пазин	
237.	324	Ријека	
238.	324	Пазин	
239.	324	Випава	
240.	401	Демир Капија	Околина
241.	402	Демир Капија	
242.	402	Брчко	
243.	402	Какањ	

Ред. број	Број логора	Назив места	Напомена
244.	403	Брезовица	Код Љубљане
245.	403	Боровица	Код Љубљане
246.	403	Скопље	Аеродром
247.	404	Трепча	
248.	404	Звечан	
249.	405	Скопље	
250.	405	Штип	Спољно радилиште
251.	426	Краљево	
252.	445	Сарајево	
253.	452	Крагујевац	
254.	502	Завидовићи	
255.	504	Бања Лука	
256.	505	Сарајево	
257.	505	Београд	
258.	514	Горица	
259.	516	Боровница	
260.	520	Бор	
261.	520	Бановићи	
262.	520	Живинице	
263.	524	Брчко	
264.	524	Сарајево	
265.	525	Брчко	
266.	530	Шибеник	
267.	534	Мостар	
268.	534	Рама	Код Острожца БиХ
269.	535	Добој	
270.	535	Сарајево	
271.	601	Никшић	
272.	602	Беране	
273.	602	Титоград	
274.	603	Титоград	
275.	603	Вич	Код Љубљане
276.	604	Котор	

Ред. број	Број логора	Назив места	Напомена
277.	604	Тивар	
278.	604	Мељине	
279.	604	Зеленика	
280.	604	Херцег Нови	
281.	604	Славонски Брод	
282.	604	Београд	
283.	605	Беране	
284.	690	Трепча	
285.	690	Београд	
286.	708	?	
287.	738	?	
288.	772	Сарајево	

Заробљеничка пошљика из логора 138
у Сушаку са двоструком цензуром

ПОШТА И ЦЕНЗУРА

Повереништво за саобраћај - Главна управа ПТТ - објавила је расписе у погледу слања пакета и поштанских пошиљака за ратне заробљенике и цензурисање пошиљака. (14)

Према распису бр. 118 пакетске пошиљке жигосала је пошта Љубљана 2, жигом одељка заробљеничке поште и поред броја стављала ознаку "Z".

Цензуру пошиљака вршиле су команде логора.

Од 26.12.1945. год. организован је одељак заробљеничке поште у пошти Цеље уместо у Љубљани.

Према извештају Генералног секретара нашег Црвеног Крста Интернационалном комитету Ц. Крста „Заробљеници су имали право да пишу једно писмо и две карте месечно као и неколико карата у хитним случајевима. Ова преписка је трајала две или три недеље како у једном тако и у другом правцу.” (15)

Поштанско место код Ј.Ц. Крста функционисало је од 01.04.1946. год. кроз које је закључно са 31.12.1946. год. у оба правца прошло 5.437.500 заробљеничких пошиљки. (16)

Цензуру поштанских пошиљака вршило је у логору војно лице. Да је цензура извршена, стављао се отисак жига Црвеног Крста у црвеној боји. Случај је хтео да ми је ово потврдио пуковник Тимотијевић, који је после рата био додељен логорској

8360

Dopisnica za ratnog zarobljenika
Carte postale de réponse
Antwort - Postkarte

Erich Thom

HALLE
28.47.16-17
WESTF.

Zarobljenički broj
No. du prisonnier
Gefangenenummer

238690

233 Logor

Fršac

FEDERATIVNA NARODNA REPUBLIKA JUGOSLAVIJA

Postilac
Expéditeur
Absender

Matthilde Brock

(21a) Halle (Westf.)

Depositt. 57

8360/48
II/2 30/III 48

Дописна карта упућена за логор 233 у Вршцу

команди за вршење службе цензуре. Међутим, често се нађу и друге ознаке цензуре као ручно означавање „Cens” и жигови „Censura” и слично.

Архивска грађа:

1. Југословенски Црвени Крст, даље ЈЦК, к.31, ф.Б, Југословенски заробљеници у Италији,
2. Архив Војно-историјског института у Београду, даље АVII, филмована грађа,
3. Секретаријат Иностраних послова, Београд III, филм 2, с.240, налази у VII у Београду,
4. ЈЦК, к.31, ф.Б,
5. АVII, немачки филм из Вашингтона, НАВ-Н-Т-312/1078, с.9281, 761-765.
6. Према Војној енциклопедији,
7. ЦКЈ, к.38, Ф заробљеници; АVII, фонд ДСУП, филм 2, с. 406-408, привремени списак наших заробљеника у Немачкој од 20.XII 1941.г.; ЈЦК, к.52, Ф. трагања; ЈЦК, Ф.4, стање логора 24.XI 1942.г.,
8. АVII, фонд немачки, филмована грађа, архивски документи и изјаве заробљеника,
9. Подаци према заробљеничким писмима, картама и осталим документима.
10. Хронологија ослободилачке борбе народа Југославије 1941-45.г., издање Војно-историјског института, Београд, 1964.г.,
11. АVII, ф. НОБ, к. 1068, ф.40, д.3; к.488, ф.9, д.1; к.1089, ф.2, д.46.
12. Извештај Ц. Крста Министарству унутрашњих послова, сигн. МУП III 11291.
13. Бројеви логора су дати према архиви "Службе тражења" Ц. Крста у Београду; према изјавама заробљеника које се налазе у архиви VII у Београду; СУП Скопље, филм, снимак 610.,
14. Расписи од 1944-45.г., несређена грађа библиотеке ПТТ музеја у Београду.,
15. Извештај Ц.К. Југославије од 13.01.1947. г., к.62, ф.Ц, Ц.К. Југославије.
16. Исто.

У часопису ФИЛАТЕЛИСТ бр. 213/214, на страни 30., у чланку „ДОПЛАТНЕ МАРКЕ”, дате су и марке изашле под називом „ЗА ИЗБЕГЛИЦЕ”, за које је наведено оквирно време трајања употребе.

Добротом кустоса ПТТ музеја Драгана Попоског у могућности смо да дамо први дан важности ових издања:

Номинала	Први дан
13. дин.	15.12.92.
22. дин.	16.01.93.
42. дин.	16.02.93.
75. дин.	16.03.93.
150. дин.	16.04.93.

*Орлови обавезују
са званичног меу државне
ни, ошаре и државне*

*Принт.
27. V. 1924 Андријевић*

НОВИТЕТИ ИЗ СТАРЕ ЈУГОСЛАВИЈЕ

(наставак)

НЕОБЈАВЉЕНЕ ГРЕШКЕ НА МАРКАМА КРАЉЕВИНЕ ЈУГОСЛАВИЈЕ СА ЛИКОМ КРАЉА АЛЕКСАНДРА

Министарство саобраћаја расписало је конкурс за израду нацрта за нове франко марке јануара 1930. године. Том приликом прописан је лик краља Александра уз произвољну орнаментику, с тим да буде заснована на народним мотивима. Како је на ранијим решењима, углавном на претисцима, откривено мноштво фалсификата и за нове марке се тражило да својом композицијом што више отежају могућност фалсификовања.

Конкурсни рок од само два месеца је сигурно обесхрабрио кандидате па је конкурисало мало аутора, а усвојено решење графичара П. Стојићевића није било без грешака.

Естетски гледано, горња половина слике, због места на коме је орнаментика, тежа је него доњи део где је обележена вредност марке. Обрнуто, марка би деловала стабилније.

Правописно гледано, по прописима тог времена иза скраћеница (кг, п, д, т, тј. килограм, пара, динар, тона и сл.) није требало да стоји тачка док у серији са потписом „Стојићевић-Вагнер” то није случај. Дизајнерски гледано усвојени облик слова за скраћенице: пара и динар се веома разликују, па тако имамо:

- мало „п” за 0,25 и 0,50 пара и велико „П” за 0,75 пара,
- за сваку скраћеницу динарске вредности код: 1; 1,5; 3,5; 5 и 30 као и за тип броја 5, имамо различите облике. (види сл. 1.)

На жалост, проблеми ове серије се ту не завршавају. Прво издање са овим цртежом се појавило само са ознаком гравера Вагнера, а без ознаке аутора цртежа - победника расписаног конкурса. То је произвело судски спор између аутора и надлежног министарства, а који је Стојићевић добио.

После судског спора појавила се допунска серија са потписима цртача и гравера, а затим и трећа серија без обе ознаке.

После штампања у филателистичкој литератури су регистроване типске грешке на маркама од: 0,5; 0,75; 1; 1,5; 1,75; 3; 3,5 и 5 динара - укупно 20 врста.

Мада је већ прошло око 60 година од излажења ових марака још се, приликом истраживања, понешто може и ново открити. На пример: на маркама од 0,25 п. није регистрована ни једна мана, а има их.

- Уместо 25 П одштампано је 25 II (римско два). Ова грешка се провлачи и на истој марци, али са црним оквиром, па је и тамо треба регистровати. (види Сл. 2.)
- Лик краља Александра на марци исте вредности има на десном образу велики младеж. (види Сл. 3.)
- Код марке од 1,5 дин. (на којој је у литератури регистровано десет грешака) једанаеста се појављује у облику поломљеног тј. прекинутог рама на дну, а између слова „о” и „с” у речи Југославија. (види Сл. 4.)

ФИЛА РАПОРТ

У недостатку материјала за писање, у Републици Српској и Републици Српској Крајини, задржале су се у употреби, све до ових дана, поштанске вредноснице СР Југославије, које су се затекле код физичких лица. Иако су поштанске вредноснице Републике Српске и Републике Српске Крајине поодавно издате, околности на терену су такве да отежавају уредну доставу поштанског материјала подручним поштама.

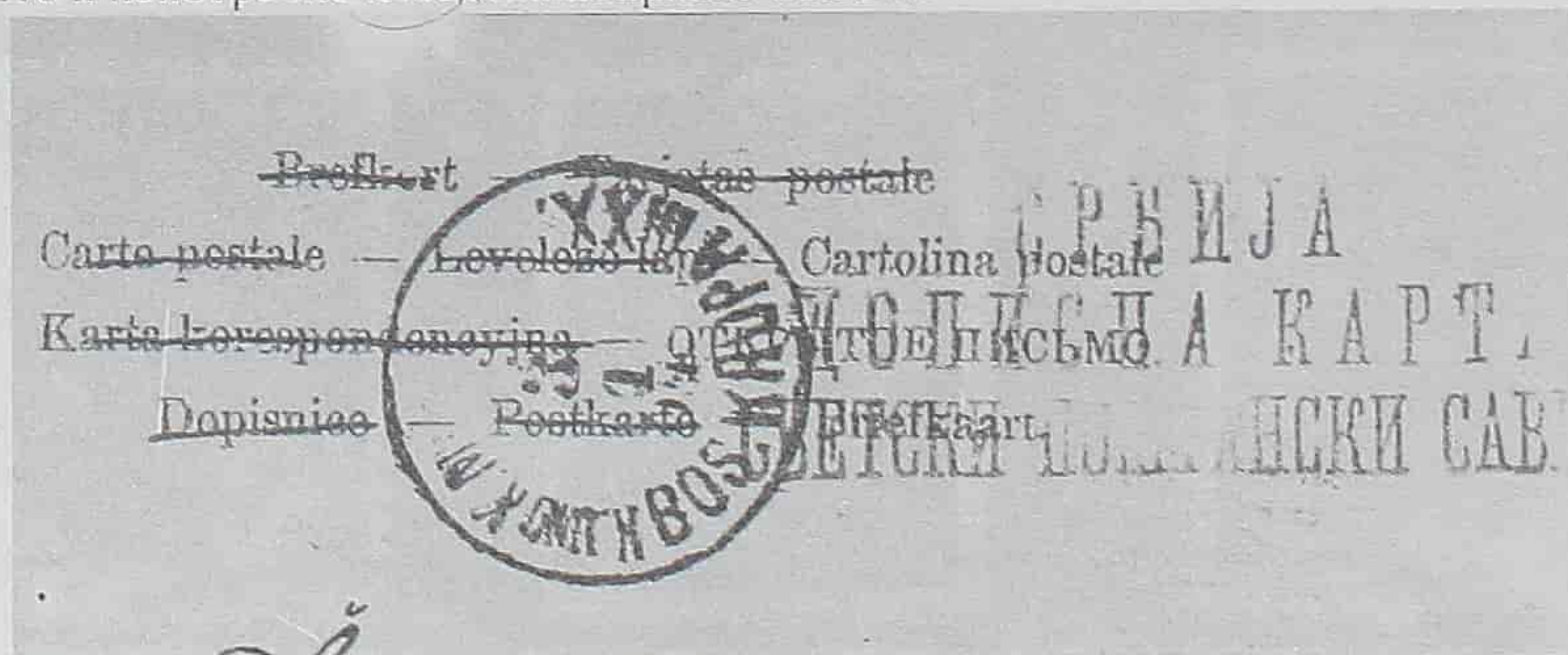
Без обзира на ову околност, сасвим је извесно да се поштанске пошиљке франкирају поштанским маркама ових, нових поштанских ентитета или се наплата поштарине означава на неки други, погодан начин, све у складу са прописима и тарифама које су донеле тамошње поштанске власти.

У доста случајева, на тржишту се може видети филателистички материјал на коме је извршена незнатна, а каткад и обимнија интервенција, с циљем да се отклоне видљиви недостаци на писму или дописници и на тај начин увећа њихова вредност.

Чак и онда када је таква „поправка“ изведена уз коректно упозорење, тиме се по нашем мишљењу непотребно нарушава аутентичност материјала и отварају могућности које крајње релативизују питање треба ли или не допустити такву праксу.

Могући приступ јесте, да било какве „поправке“ материјала уопште не треба предузимати. Нарочито не на старијем материјалу, код којег се, по правилу различити недостаци могу објаснити условима у којима је вршена манипулација и пренос поштанских пошиљки.

Као илустрацију, репродукујемо фрагменте дописница на којима је прилично невешто и непотребно изведена поправка жигова.

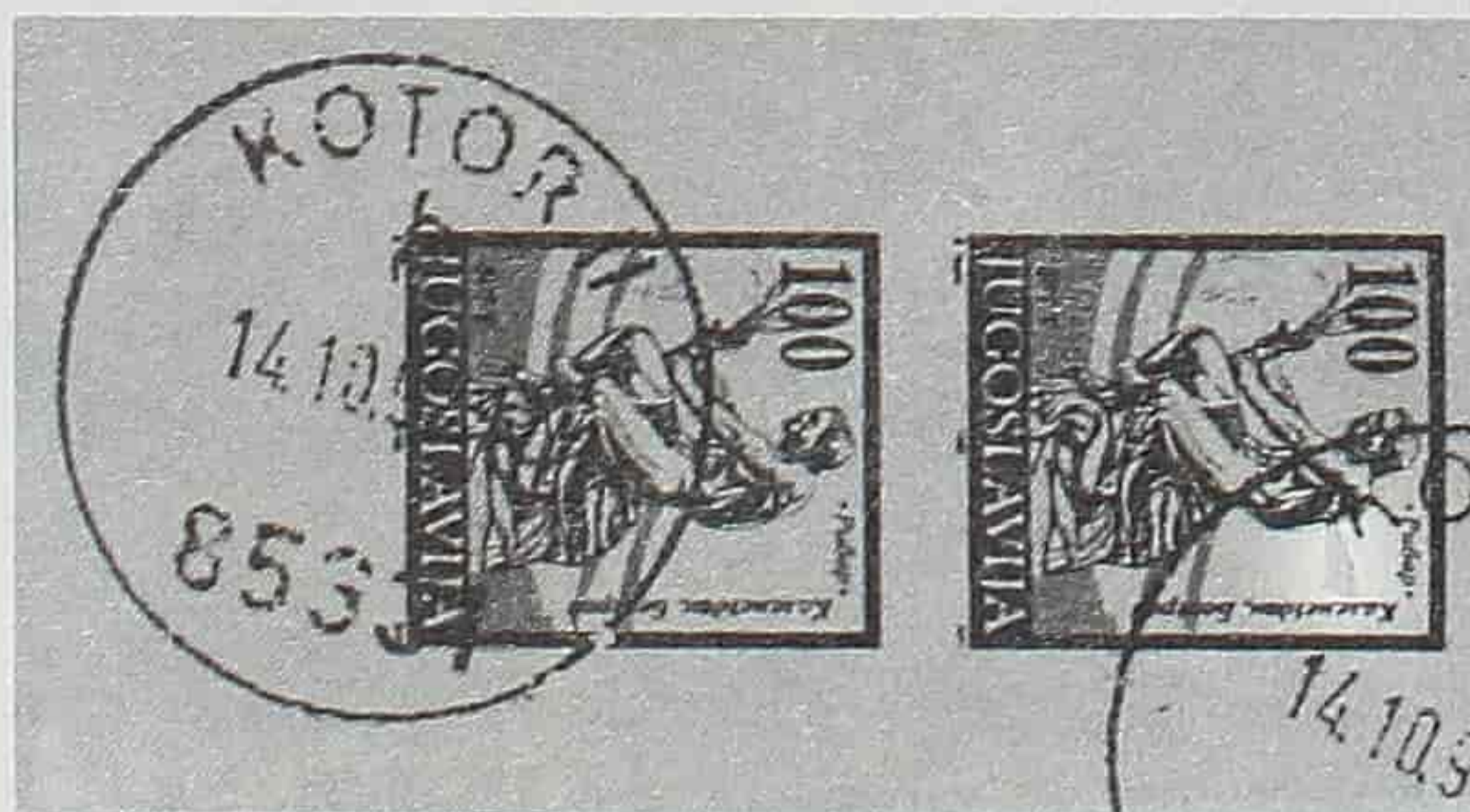

На дописној карти за унутрашњи саобраћај са вредносном ознаком са ликом краља Петра II у великом формату (1939.), региструјемо примерак са знатним оштећењем слова „А”, у речи „КРАЉЕВИНА”, у првом реду текста. Карта је иначе услужно жигосана пригодним жигом стављеним у употребу 6. V 1940. године, поводом 100 годишњице поштанске марке.

Поштански жигови СРЈ су једнокружни, промера 30-33 mm, са називом јединице ПТТ мреже (латиницом), нумеричким делом у центру са датумом и часом употребе жига и поштанским бројем.

Од овог стандарда одступају жигови ПТТ јединице Пљевља и Котор. Први, који садржи ћирилични назив јединице ПТТ мреже (Пљевља) и други, који поред назива јединице ПТТ мреже (Котор) садржи римско II.

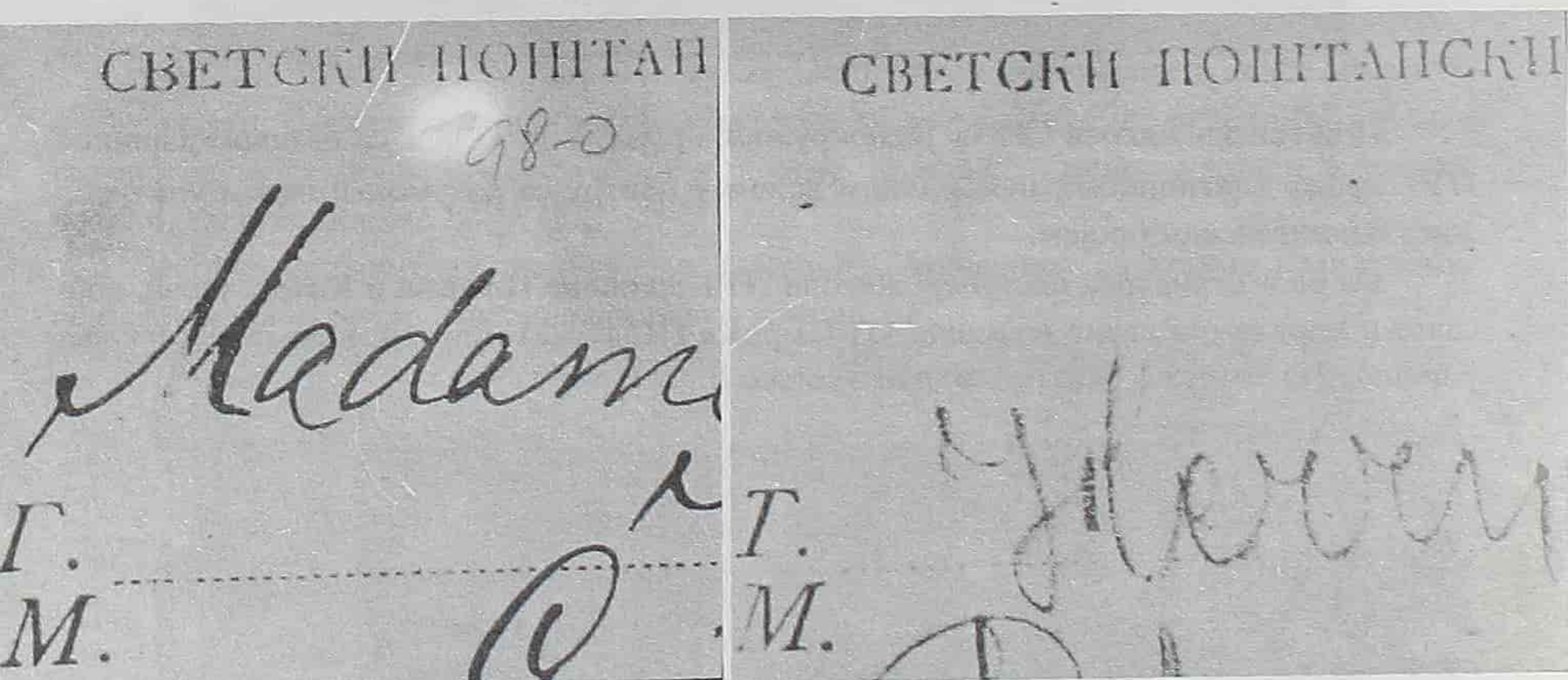

Масовни коверат СРЈ, са вредносном ознаком „А”, штампан је први пут 1993. године. Испод мотива са вредносном ознаком видно означени име цртача (Р. Бојанић), година издања (1993,) и штампарија (ТЕКОМ).

Нови тираж ове вредноснице, штампан 1994. године, такође је означен годином издања (1994.). Ето разлога да се поведе рачуна о овој „ситници”. Једноставно то су две ствари. Зашто је издавач тако урадио остаје нам да нагађамо.

Код просте дописне карте за међународни саобраћај (издања 1908.-1909.), са вредносном ознаком 10 пара, са ликом краља Петра I Карађорђевића без капе, региструјемо примерке код којих је слово Г на адресној линији штампано са видљивим продужетком горње црте улево, тако да подсећа на слово Т.

Као фалсификат, у круговима филателиста, означена је марка К. број 2251 (400/30 динара, црвеносмеђа), у варијанти з.ч. 13, 25:12, 50. И мада је познато да основно издање (К. број 2074) постоји у наведеном зупчању, овај претисак је лако понео атрибут „фалсификат”. „Михел” га је најпре регистровао, а потом на интервенцију наших испитивача искључио из Каталога. Што се тиче продаје, према нашем сазнању, ову марку нису продавале ПТТ јединице. Као „реткост”, кад се појавила (1990.), цена појединачног примерка достигала је двадесетак немачких марака.

Предфилателистичко писмо са нечитким равним жигом отпремне поште, упућено за Београд, насловљено „Славном Суду Округа Београдског“ послужило је за неуспелу монтажу. Употребљене су марке редовног издања са ликом Кнеза Милана Обреновића, од 20 пара - плава и 50 пара - плавозелена (пето штампање). Марке су рукописно поништене текстом „плаћено“ црвеном оловком.

Handwritten: Ог. Суду Округу Мирачеву

Handwritten: Славном Суду Округу Београдском

Handwritten: № 3321

Handwritten: М. Милошевић

Handwritten: G. do: Mironić D. Stefan

ПОШТАНСКИ САОБРАЋАЈ У РЕПУБЛИЦИ СРПСКОЈ

Република БИХ постојала је у Југославији до 06.04.1992. године. Признавањем Независне државе БИХ од стране моћника ЕЗ (06.04.1992.) долази до грађанског рата, а сецесијом муслимана и Хрвата из Југославије до стварања три националне државе на простору бивше Републике БИХ. Једна од њих је Република Српска (проглашена у Сарајеву још 09.01.1992.), а од 07.04.1992. званично постаје Независна Српска Република БИХ или Република Српска.

Јединствено јавно предузеће ПТТ саобраћаја Републике Српске основано је 24.05.1992. године са седиштем у Соколцу. Предузеће обавља укупан ПТТ саобраћај на целокупном простору Републике Српске (258 јединица), као и ван ње. Усмеравање пошљих врши се путем поштанских центара лоцираних у седиштима ПТТ предузећа: Бања Лука, Приједор, Бијељина, Требиње, Брчко, Добој, Фоча, Зворник и Романија (Пале). Копнену везу западни део Републике Српске остварује са Југославијом тек пробојем коридора 07.07.1992. год.

У периоду до 26.10.1992. године у Републици Српској, пре појаве поштанских марака (провизориј) са претиском „Република Српска“, коришћене су залихе поштанских марака које су се затекле на шалтерима пошта и које су пристизале у депое из Југославије. Користе се најчешће марке под следећим каталошким бројевима: 2406, 2407, 2408, 2419, 2425, 2442, 2443, 2461, 2470, 2471, 2473 и 2476 (Каталог Југомарка). Користе се и ранија издања редовних марака, али на штету поште. Пример кат.бр. 2174. После ових датума на подручју Републике Српске уз Србију и Црну Гору користе се спорадично марке Југославије практично све до појаве „А“ марака (16.08.1993.). Напомињемо да су писма/дописнице са југословенским маркама и жиговима из Републике Српске занимљива/е од избијања ратних сукоба до изласка првих марака у овој држави. Исто важи за целине (писмо и дописница) Југославије које се и дан данас користе без обзира на појаву целине („А“ коверта) у децембру 1993. год. са именом Републике Српске.

1. РУКОМ ПИСАНА ИЛИ ОДШТАМПАНА ПОРУКА

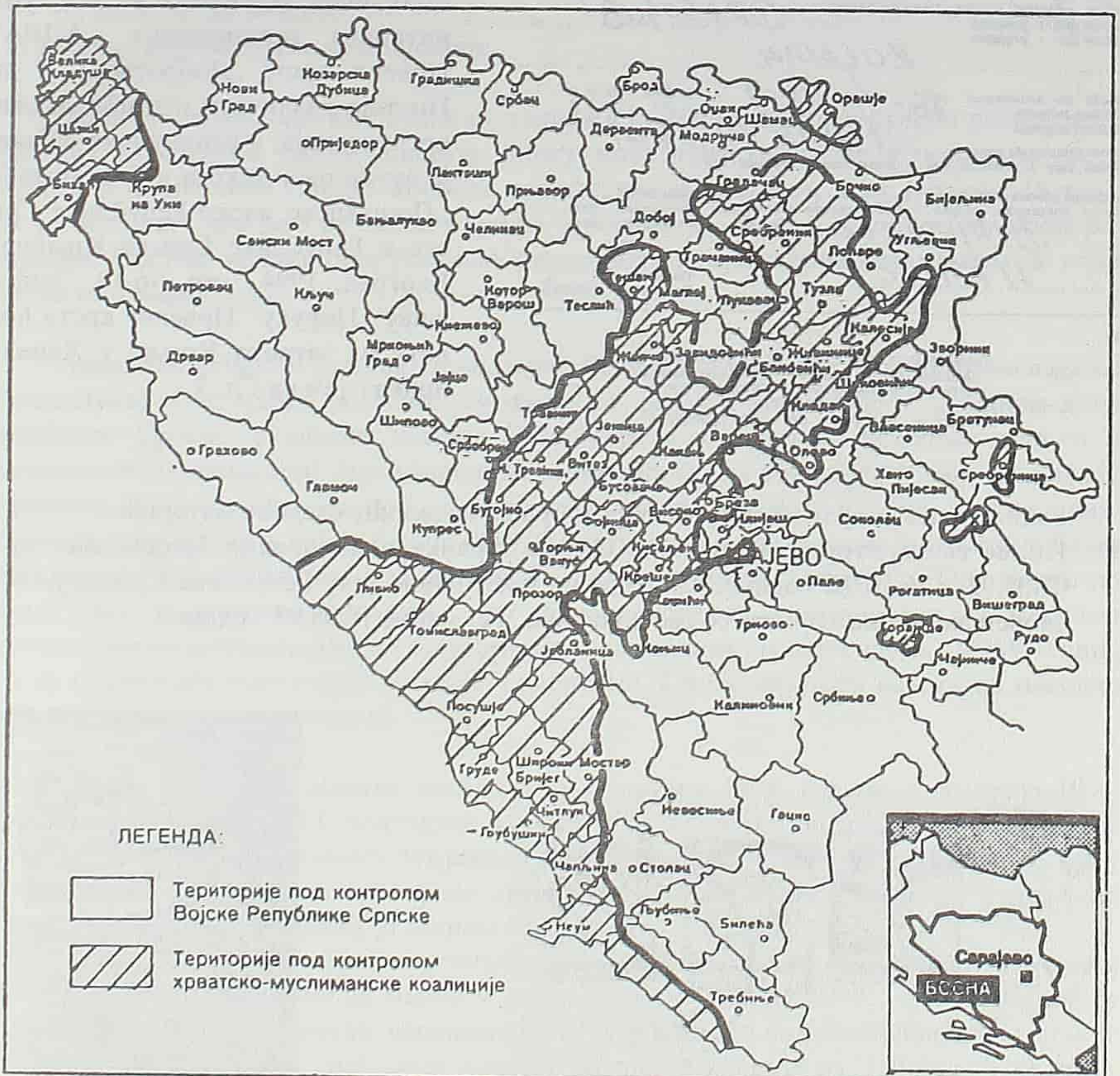
Писмо без марке, са руком писаном поруком „ПОШТАРИНА ПЛАЋЕНА КОД ПОШТЕ“ (број поште и име места), или „ПОШТАРИНА ПЛАЋЕНА У ГОТОВИНИ КОД ПОШТЕ“, уз поштански жиг одговарајуће поште, или “PORT PAÛE” или “ТАХЕ PERCUE”. Овај облик користи се услед недостатка одговарајућих марака, или када су вредности марака мале (честе деноминације и инфлација) па је потребно на цело писмо излепити марке. Постоје и (штамбли) са одштампаном поруком

„ПОШТАРИНА ПЛАЋЕНА У ГОТОВИНИ КОД ПОШТЕ (број поште и име места)”, или само „ПЛАЋЕНО” уз поштански жиг одговарајуће поште. Често се користи на мањим поштама и тамо где нема поштанских марака.

2. МАШИНСКИ ЖИГ ИЛИ КОМПЈУТЕРСКЕ НАЛЕПНИЦЕ

Машински правоугли жиг, са натписом „Југославија и ПТТ” у комбинацији са округлим жигом месне поште.

КАРТА ФАКТИЧКОГ СТАЊА НА ТЕРЕНУ

MESSAGE CROIX-ROUGE
PORUKA CRVENOG KRSTA
PORUKA CRVENOG KRIZA

1. EXPEDITEUR / POŠILJALAC / POŠILJALAC

No. CICR 235/192

Nom complet (selon l'usage local)
Puno ime i prezime
Puno ime i prezime

DANILO

KUČANIN

Date de naissance 26 XI 1950
Datum rođenja
Datum rođenja

Sexe : M / F
Pol : M / Ž
Spol : M / Ž

Nom complet du père MILAN KUČANIN
Puno ime i prezime oca / Puno ime i prezime oca

Adresse postale complète
Puna poštanska adresa / Puna adresa stanovanja
Code postal
Poštanski broj
Poštanski broj

Telephone
Telefon / Telefon

2. DESTINATAIRE / PRIMALAC / PRIMATELJ

No. CICR 235/192

Nom complet (selon l'usage local)
Puno ime i prezime
Puno ime i prezime

DRAGOLUB

KUČANIN

Date de naissance 24-10-1957
Datum rođenja
Datum rođenja

Sexe : M / F
Pol : M / Ž
Spol : M / Ž

Nom complet du père MILAN KUČANIN
Puno ime i prezime oca / Puno ime i prezime oca

Adresse postale complète
Puna poštanska adresa / Puna adresa stanovanja
Code postal
Poštanski broj
Poštanski broj

BIJELEVO 147 A

HAĐIĆI

Telephone
Telefon / Telefon

COMITE INTERNATIONAL DE LA CROIX-ROUGE
MEDUNARODNI KOMITET CRVENOG KRSTA
MEDUNARODNI KOMITET CRVENOG KRIZA

19. av. de la Paix - CH - 1202 GENEVE

Компјутерске правоугле налепнице, такође са именом „Југославија и ПТТ”. Постоје налепнице без имена државе и ознаке ПТТ.

Овакав начин рада, увођењем рачунарских система на шалтерима све већег броја пошта, смањује коришћење поштанских марака у редовној употреби.

3. ХУМАНИТАРНЕ ОРГАНИЗАЦИЈЕ

За доставу пошиљака родбини и пријатељима у градове који су припали територијално другој држави или због прекида поштанског саобраћаја, користе се услуге хуманитарних организација „АДРА”, Црвени крст, „Добротвор” и др. Постоје различити штамбиљи ових организација, а већину њих објавио је аутор овог текста у публикацији: „Поштанске марке Републике Српске и Републике Српске Крајине”, Београд, 1994., стр. 16-18. Занимљиву „Поруку” Црвеног крста послату из затвора Коњиц у Хаџиће, приказујем на Сл. 3.

Ради лакшег осврта на поштански саобраћај издвојићу следећи материјал:

- 1) Писма са територије Републике Српске франкирана маркама Југославије од 07.04.92. - 26.10.92. године. Спорадично у источном делу Републике Српске југословенске марке користе се све до појаве „А” марке 16.08.93. године.

II) Писма франкирана маркама Републике Српске.

III) Писма мешане франкатуре (југословенске марке са маркама Републике Српске од 26.10.92. до 16.08.93.).

IV) Разне, неуобичајене комбинације.

Посебно занимљиво поглавље су тарифе (за обична и препоручена писма) које захтевају дуготрајни рад и анализу. Могу констатовати да се у западном делу територије Републике Српске користе тарифе као у западном делу Крајине (Книн), док је источни део био везан за тарифе Југославије. За ово је потребна провера. Опрезно! Постоји велики број услужно жигосаних - направљених писма која не воде рачуна о тарифи.

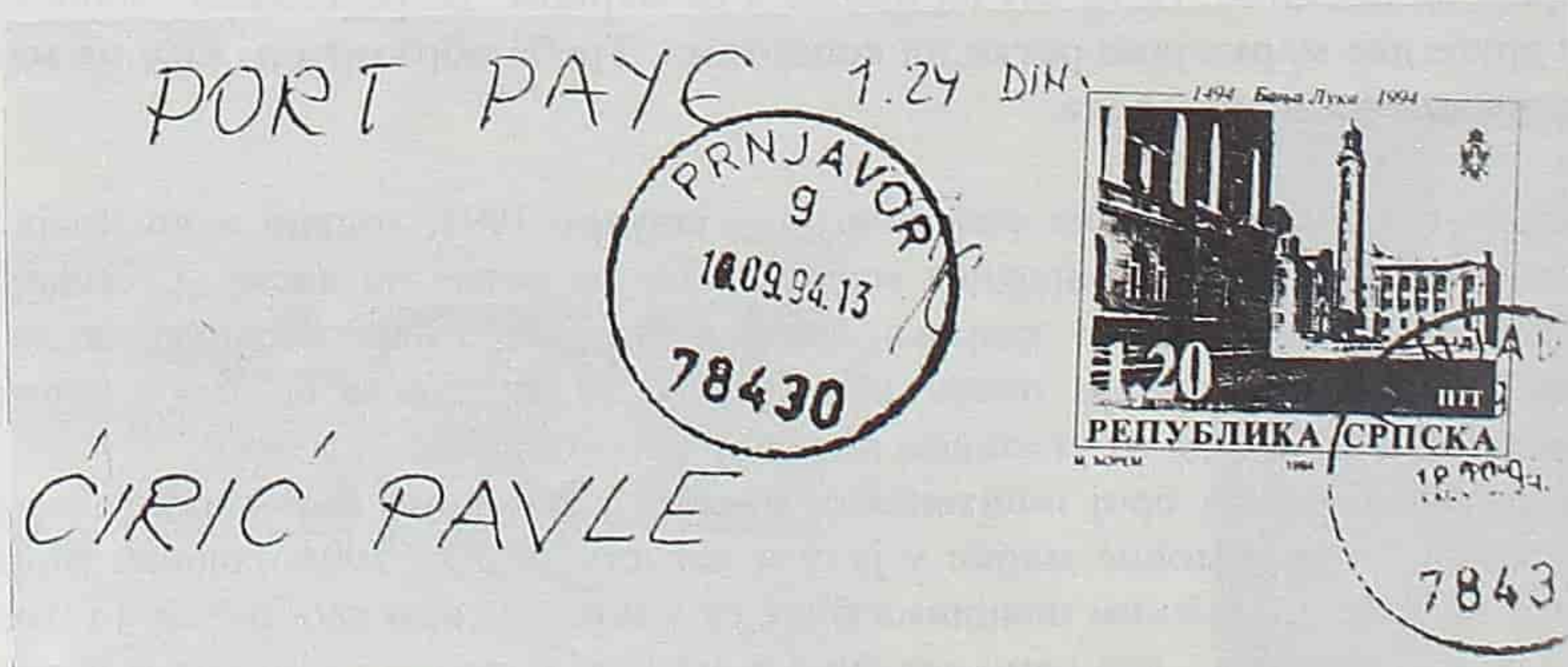
Неколико речи о II ставци. Прве марке Републике Српске су провизорно издање (Бања Лука). Ове марке углавном су ишле на писма и дописнице у западном делу Републике Српске, а знатно касније јављају се и у поштама источног дела и у Херцеговини (српски део). Прва званична серија марака су тзв. „Гусле” које се јављају у јануару 1993. године. За њих је карактеристично да се марка од 10 дин., није појављивала у промету већ је раније откупљена од стране трговаца у Бијељини и Бања Луци што је практично изузима из званичног поштанског саобраћаја. Ова марка на писму увек је услужно жигосана или филателистички комбинована са маркама провизорија на писмима. Исти случај имамо и са марком „референдума” 9000/50 дин., док су и друге две марке јако ретке на ковертима. Треба обратити пажњу на масовно услужно жигосање ових марака.

Појава пригодних марака уследила је у јануару 1994. године и до краја 1994. године издато је укупно 6 пригодних марака. Оне су ретке на писму. С обзиром на њихову неограничену важност трајања, све док су тарифе испоштоване оне се могу слати на ковертама, мада је права штета што се углавном не могу купити на шалтерима пошта. За сада их углавном поседују филателисти и трговци.

Немајући довољан број поштанских марака у поштама свога подручја, Добој „покушава” да изда помоћне марке у јулу и августу месецу 1994. године. Марке су заиста претиснуте и по неким наводима биле су у поштанском саобраћају (аутор није видео ни један оригинал - већ само услужно жигосане коверте из Добоја и Дервенте).

Претиснуто је по мом сазнању 10 вредности (А/20; А/20000 и R на 20, 30, 5000, 6000, 50, 100, 20000 и 30000). Претисак је урађен у Радничком колективу Добој и то углавном лоше, са многим грешкама које су заправо карактеристична макулатура. Ипак, несавесним поступком радника у Добоју овакве марке нашле су купца у Србији и даљи пут до филателиста који не знају да ли ове марке купити или изоставити у својим збиркама. Већи део тиража ових марака према последњим информацијама налази се у депоу Бања Луке и њихова судбина биће ускоро позната. Ако буду уништене, део који је изашао "напоље" биће изузетно вредан. Нажалост, то није прво претискивање ван званичне институције (Соколац) радила је то раније и Бања Лука (провизориј са познатом марком 30/3 дин., и референдум са марком 9000/50), али се ту прашина брзо слегла. Питам се које је следеће локално издање?

Бања Лука је коначно у новембру претиснула другу серију "гусле" у нове вредности „А, Р, 0, 40 и 2,00 дин.“ примерене унутрашњем и спољњем саобраћају. Ове марке углавном данас срећемо у поштанском саобраћају Републике Српске. За ово претискивање постоји и званична одлука бр. 1-03-403/94 од 29.10.1994. године донета у Сокоцу.

У вези ставке IV потребно је са слика погледати неке занимљиве примерке.

Марка из источног дела Републике Српске Крајине (Вуковар) у вредности деноминованог „д“ нашла се игром случаја у (Титовом) Дрвару и одатле обавила своју поштанску функцију.

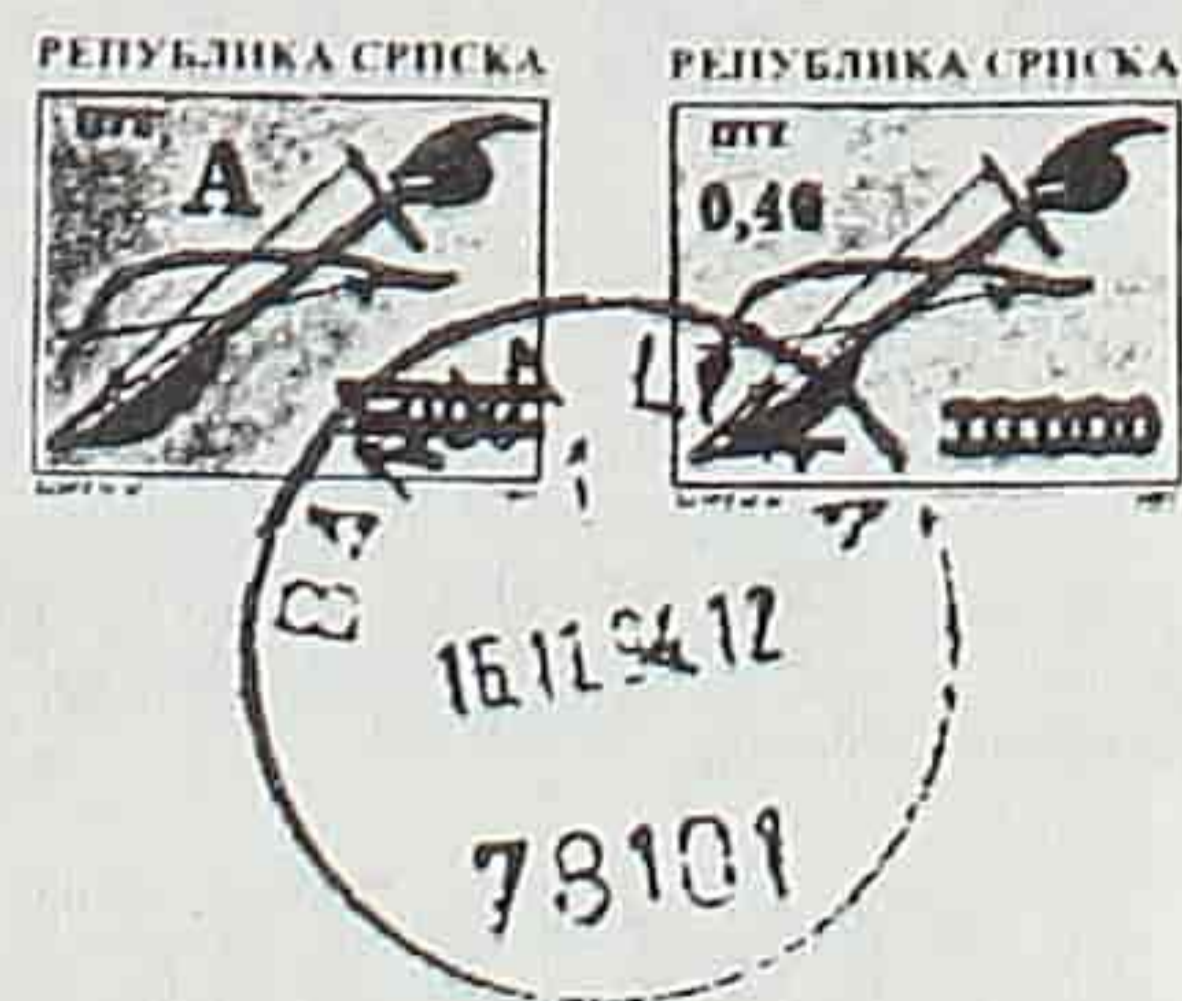
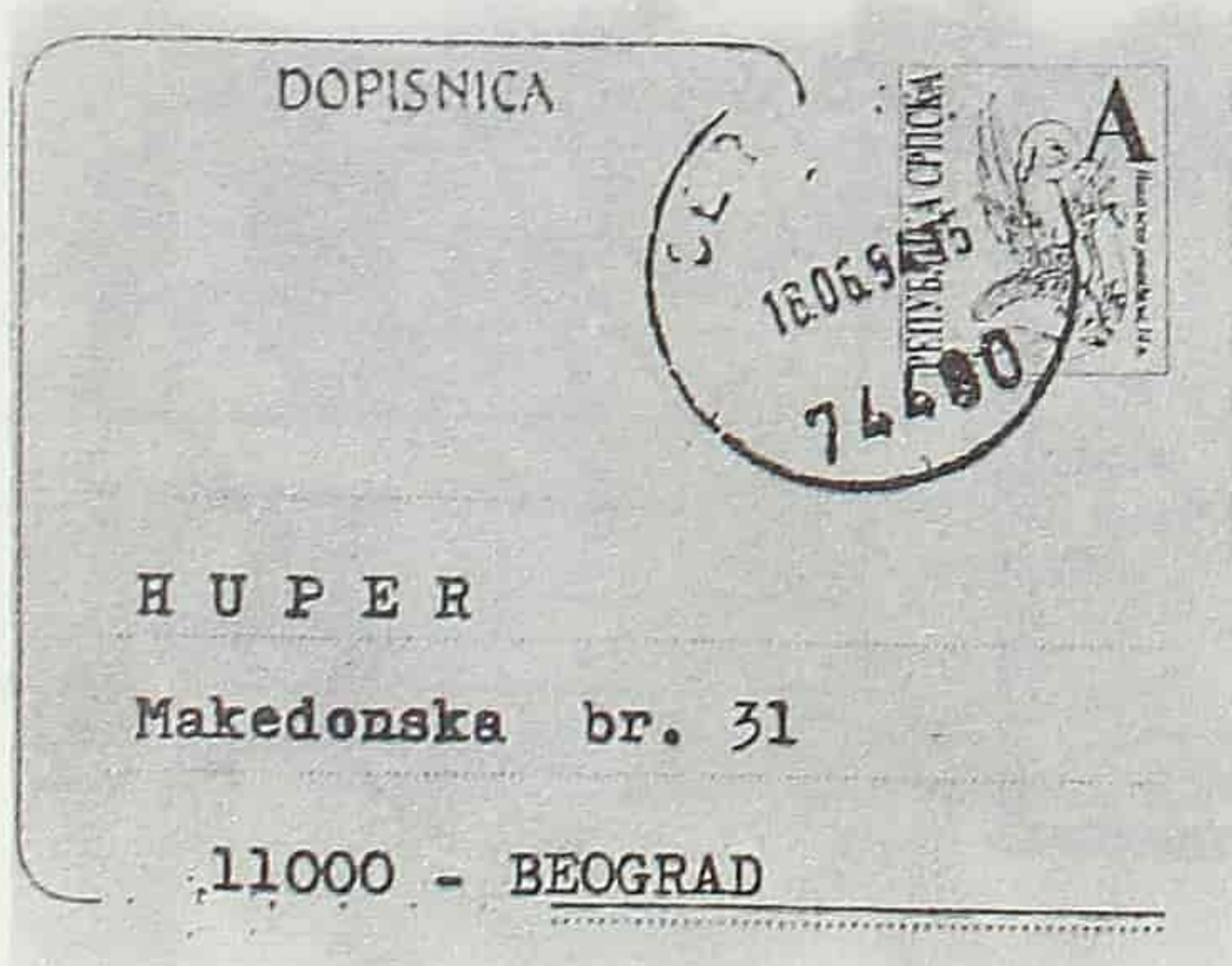
Да су марке Републике Српске своју функцију обављале и из градова са територије Југославије, има више пограничних случајева, од којих приказујемо један (Мали Зворник).

Сматрам занимљивим и овакву комбинацију коју нам даје званична хрватска дописница са „А“ марком Републике Српске послата из Дервенте. Напомињем да је Дервента у Републици Српској, као и да Република Српска није издала до сада дописницу.

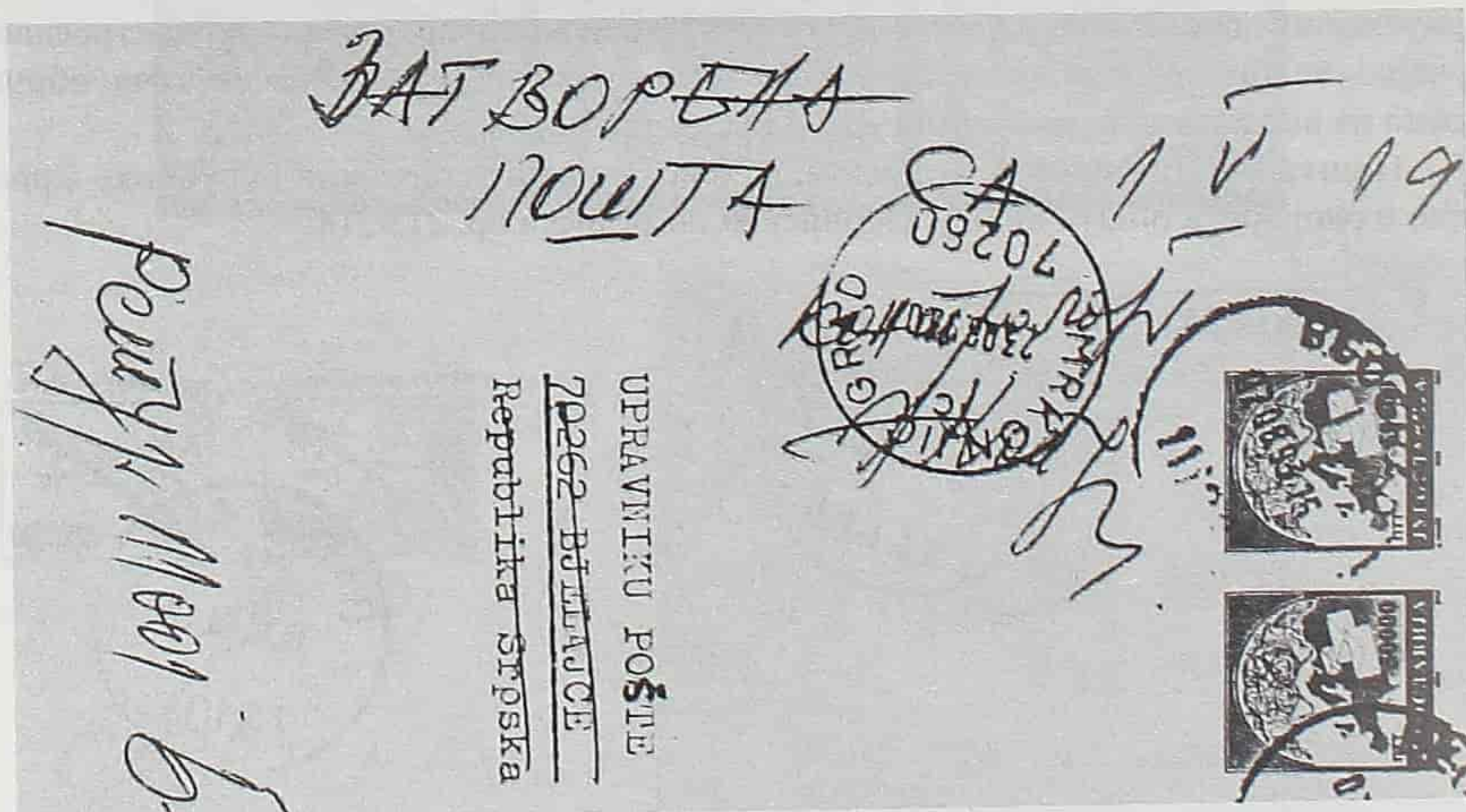
Муслиманска или хрватска писма не могу да дођу до Републике Српске осим у поменутој форми хуманитарних организација. Податак из Сарајева говори да жене које углавном прелазе из једног у други део Сарајева бивају ригорозно претресане да случајно не би пренеле неку пошту из муслиманског дела. Што се тиче обичних писама из иностранства она су могућа, али су врло ретка.

Пошта УНПРОФОР-а, углавном, не фигурира на територији Републике Српске. Више о овој врсти поште види у часопису Ф плателиста бр. 213/214.

За љубитеље маркофилије један преглед назива места пре рата и данас у Републици Српској

раније		данас
70220	Доњи Вакуф	СРБОБРАН
73300	Фоча	СРБИЊЕ
74450	Босански Брод	БРОД
76230	Босански Шамац	ШАМАЦ
77206	Кулеп Вакуф	СПАСОВО
77240	Босанска Крупа	КРУПА НА УНИ
77246	Арапуша	СРЕДЊИ ПЕТРОВИЋИ
77250	Босански Петровац	ПЕТРОВАЦ
77260	Титов Дрвар	ДРВАР
77270	Босанско Грахово	ГРАХОВО
77275	Босански Црни Луг	ЦРНИ ЛУГ
78230	Скепдер Вакуф	КНЕЖЕВО
78255	Босански Александровац	АЛЕКСАНДРОВАЦ
78400	Босанска Градишка	ГРАДИШКА НА САВИ
79220	Босански Нови	НОВИ ГРАД
79224	Босанска Костајница	СРПСКА КОСТАЈНИЦА
79240	Босанска Дубица	КОЗАРСКА ДУБИЦА

БАЊАЛУЧКИ ПРОВИЗОРИЈ

Претисак код овог провизорија урађен је у књиготиску у штампарији „Глас“ Бања Лука. Састоји се из ћириличног имена државе „Република Српска“ у два реда, поништене вредности претиснуте са две (танке или дебеле црте) и нове номиналне вредности. Нас у овом тексту занима претисак имена државе.

Уочене су три варијанте код положаја почетка речи „Српска“ испод речи „Република“.

Варијанта I

Реч „Српска“ почиње између слова „еп“ у речи „Република“.

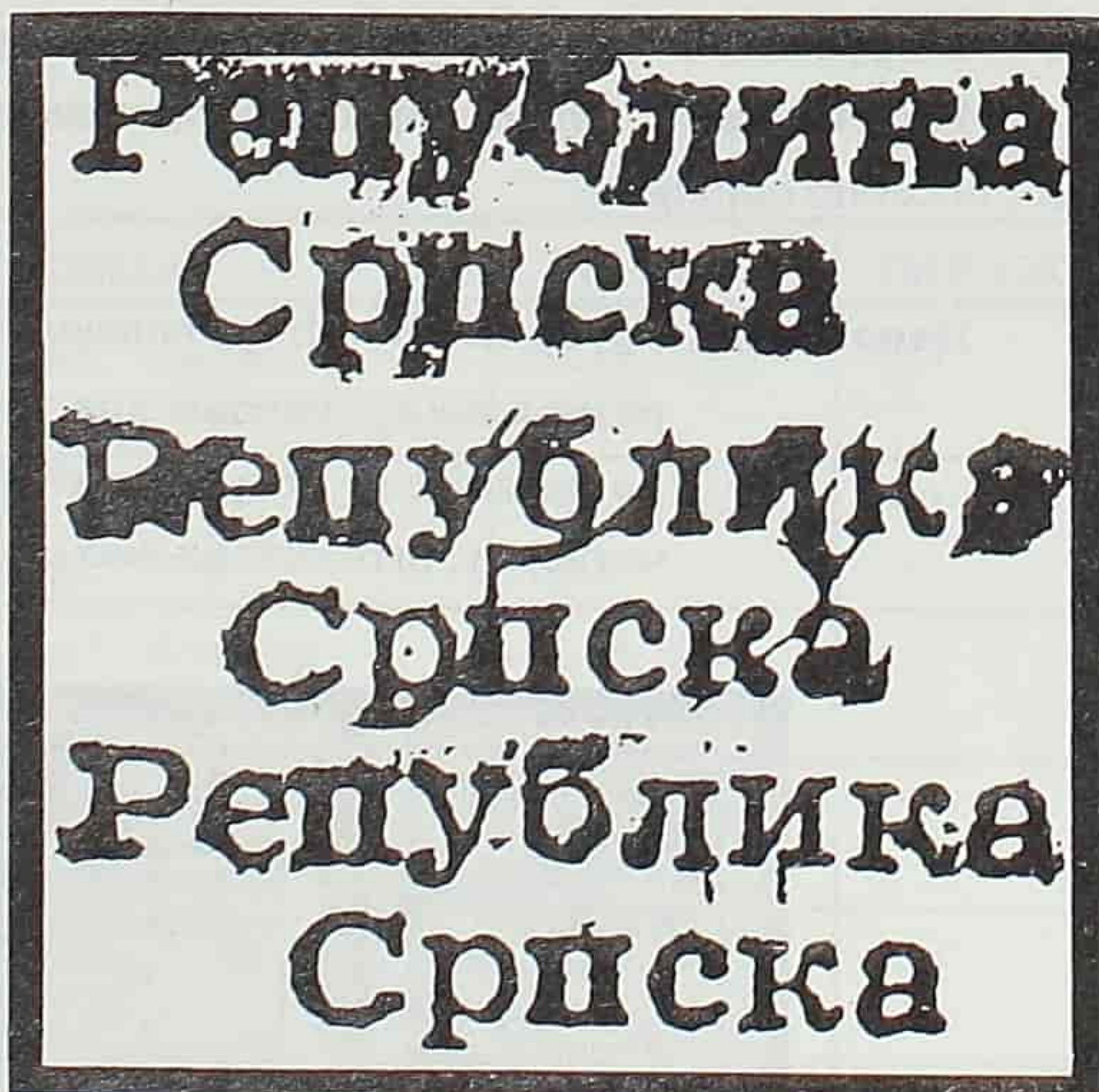
Варијанта II

Реч „Српска“ почиње испод слова „е“ у речи „Република“.

Варијанта III

Реч „Српска“ почиње испод слова „п“ у речи „Република“.

вредност	I	II	III
5/0.10	+	+	+
30/3	+	+	
50/0.40	+	+	
60/0.20	+	+	
60/0.30	+	+	
100/1	+	+	+
100/2	+	+	+
100/3	+	+	
300/5	+	+	
500/0.50	+	+	
500/0.60	+	+	

Уочавамо да су прве две варијанте заступљене код свих вредности, а трећа само код три вредности: 5/0.10, 100/1 и 100/2 дин.

Како то изгледа у табаку од 100 поља представићемо примером 100/1 дин. где су заступљене све три варијанте.

100/1 дин. вар. I у пољу: (2-9; 11; 21; 24-29; 31-34; 36-40; 57-58; 60; 65; 89).

Укупно 30%.

100/1 дин. вар. II у пољу: (1; 50-51; 55; 59; 61-64; 66-80; 82-88; 90-100).

Укупно 42%.

100/1 дин. вар. III у пољу: (10; 12-20; 22-23; 30; 35; 41-49; 52-54; 56; 81).

Укупно 28%.

Исто је са вредношћу 100/2 дин., док код вредности 5/0.10 има извесне разлике - види пример:

5/0.10 дин. вар. I у пољу: (2-9; 11; 21; 24-40; 58; 60). Укупно 29%.

5/0.10 дин. вар. II у пољу: (1; 50-51; 59; 61-80; 82-100). Укупно 43%.

5/0.10 дин. вар. III у пољу: (10; 12-20; 22-23; 41-49; 52-57; 81). Укупно 28%.

Што се тиче осталих вредности оне имају идентичан распоред прве две варијанте, док трећу уопште немају. Приказујемо једну од вредности.

50/0.40 дин. вар. I у пољу: (1-43; 45; 47; 51; 61; 71; 81; 91).

50/0.40 дин. вар. II у пољу: (44; 46; 48-50; 52-60; 62-70; 72-80; 82-90; 92-100).

У процентима обе варијанте заступљене су 50%.

Горе наведене марке у другим зупчањима показују исте карактеристике тако да нису посебно обрађене.

Напомена: Варијанте II и III су очигледне. Код варијанте I може да збуни мањи размак који је уочљив код три вредности 5/0.10, 100/1 и 100/2 дин. Занимљиве су могуће комбинације када се марке оставе у пару или четверцу, што остављамо сакупљачима да истражују.

АЕРОФИЛАТЕЛИЈА

Радослав И. Зоре, Београд

ПРВИ ЛЕТОВИ И МАНИФЕСТАЦИЈА ЈАТ-а 1976-1994.

- допуна и наставак приказа из Филателисте бр. 165/1976. аутора М.К. Ивановића

Бројни сакупљачи АЕРОФИЛАТЕЛИЈЕ у нашој земљи и иностранству заинтересовани су да се настави са приказивањем хронолошки остварених ПРВИХ ЛЕТОВА И МАНИФЕСТАЦИЈА ЈАТ-а и осталог што припада овој тематици укључујући отварања и годишњице АЕРОДРОМА и осталог. Овде нису приказани први летови осталих авионских компанија бивше и садашње Југославије као: ADRIA-AVIOPROMET, PANADRIA-РТТ, AVIOGENEX и др. Ради лакшег сналажења, да би се уклопио у редослед како је наведен у бр. 165 М. Ивановића, до 1976. год. настављају се редни бројеви, а накнадно се убацују уз претходни број додатни „А“, што је било изостављено, а сада се приказује, као што је ОТВАРАЊЕ АЕРОДРОМА, први летови и годишњице. Као и претходно са „а“ назначени су други издавачи коверата, пригодни жигови и варијанте као и приватна пошта, а приказује први лет ЈАТ-а или друге манифестације.

У наредној табели која је приказана у више колона, а то су: наставак досадашњег ред.бр., линија првог лета или манифестације, датум и тираж приг.ков.

Р.бр.	ПРВИ ЛЕТ И МАНИФЕСТАЦИЈА	ДАТУМ	ТИРАЖ
39/А	Отварање аеродрома „Љубљана” - Брник а) пригодни коверат ФЗС	24.12.1963.	100
61/А	Отварање аеродрома „Сплит” - Каштел а) пригодни коверат ФД - Сплит	25.11.1967.	100
82/А	Отварање аеродрома „Сарајево” - Бутмир а) само пригодни жиг - црне боје	02.06.1969.	-
91/А	Отварање аеродрома „Ријека” - на Крку а) пригодан коверат ФД - Крк	02.05.1970.	150
96/А	Београд - Загреб, први лет Б-707 а) пригодан коверат ХФД	24.05.1970.	200

108/A	10. год. аеродрома „Дубровник” - Ђилипи а) пригодни коверат ФД - Дубровник	10.06.1972.	100
136/A	Отварање аеродрома „Марибор” и посебан лет Марибор - Дубровник а) пригодан авио-коверат ФД - Марибор	29.05.1976.	150
138/A	Исто само заетапу (Београд) Загреб - New York а) пригодан коверат ЈАТ - Загреб	15.06.1976.	500
139	25-то годишњица првог лета Београд - Париз	17.03.1977.	500
140	50-то год. Југосл.вазд. саобраћаја и 30 год. ЈАТ-а	01.04.1977.	500
141	Београд - Загреб - Lyon - Мадрид, први лет ДЦ-9 а) исто само етапно са жигом ЈАТ - Загреб	25.11.1977.	500
142	50-то год. лета Београд-Загреб-Београд (ДЦ-10) а) повратни лет коверат и жиг ЈАТ - Загреб	15.02.1978.	1000
143	Београд - Загреб - New York, први лет ДЦ-10 а) исто само етапно Загреб - New York пригодна карта и жиг ЈАТ - Загреб ...	15.12.1978.	500 250
144	Београд - Љубљана - New York, први лет ДЦ-10	20.12.1978.	500
145	Београд - Пекинг, први лет Б-707	30.04.1979.	500
146	Београд - Melbourne - Sydney, први лет ДЦ-10	18.05.1979.	500
147	I. конф. Европске секције ИСАА у Загребу а) пригодан коверат и жиг ФД - Поштар Загреб	06.05.1980.	150
148	Галерија над Атлантиком у ДЦ-10 Београд- Загреб - New York а) пригодна карта ДЦ-10 и жиг ЈАТ - Загреб	14.03.1980.	300
149	55-год. Југосл.ваздуш.саобраћаја и 35 год. ЈАТ-а	01.09.1982.	1000
150	60 год. Југосл.ваздуш.саобраћаја и 40 год. ЈАТ-а а) пригодан коверат ФДЦ ЈПТТ 4/87 и ЦМ б) службени коверат ЈАТ-а и приватна пошта	01.04.1987.	1000
151	Београд - Дубаи - Бангкок, први лет ДЦ-10	04.05.1988.	500

ЈАТ се није доследно придржавао своје одлуке да ће прве летове обележавати издавањем пригодних коверата са пригодним жиговима, тако да су неки први летови остали нерегистровани, али као трајни документи остају приватна пошта и издања приватних издавача који су их обележили, који се овде приказују:

XVI	Даглас ДЦ-10 директан лет Београд-Сеул за време олимпијских игара	11.09.1988.
XVII	Боинг Б-737 - 300 лет Београд-Техеран	19.06.1991.
XVIII	Боинг Б-727, лет Београд-Ларнака (Бејрут)	01.10.1991.
XIX	Боинг Б-727, лет Београд-Тел Авив	29.12.1991.
XX	Даглас ДЦ-10, лет Београд-Јоханесбург	31.03.1992.

Поред првих летова издати су и пригодни коверти односно карте и осталих манифестација ЈАТ-а, што би се делимично могло регистровати у Аерофилателију, и то:

1.	ГМА-ЈАТ, Шах турнир, Пригодна карта	05.12.1988.	100
2.	Kangar CUP '89, Пригодан коверат	28.09.1989.	100

После скидања санкција обновљени су летови ЈАТ-а и др. ЈАТ се ангажовао и издавао за сваки лет пригодан коверат. О томе биће више речи у једном од наредних бројева листа ФИЛАТЕЛИСТ.

ПРИКАЗ

**КАТАЛОГ ПОШТАНСКИХ МАРАКА И НОВЦА 1994/95
САВЕЗНА РЕПУБЛИКА ЈУГОСЛАВИЈА, РЕПУБЛИКА СРПСКА
КРАЛИНА, РЕПУБЛИКА СРПСКА И МАКЕДОНИЈА.
ИЗДАВАЧ ФИЛАТЕЛИЈА АЧАНСКИ.
САРАДНИЦИ МИРОСЛАВ МИЛАНОВИЋ И БОРИСАВ СТАНКОВИЋ**

Непресахла потреба за информацијама и филателистичком литературом изнедрила је у 1994. год. још један Каталог поштанских марака. Сигуран сам да је појава дугоочекиваног Каталога обрадовала све искрене заљубљенике у филателију и да ће многи са овим Каталогом започети филателистички живот. Потребно је потенцијалним корисницима представити Каталог и указати на неке пропусте.

Садржина Каталога је свеобухватна, савремена и језгровита. Технички одлично урађено захваљујући Daniel print Нови Сад. Само ме чуди да стране пису нумерисане.

Југославија

Следећи постојећу схему Југомаркиног Каталога издања 1992/93. и овде су издања до 1994. године заузела своја редна места. Све је коректно урађено. Истакао бих обраду грешака (оних најупечатљивијих) које су пријатно разбиле монотонију савремених општих Каталога. Бу-

ни нас недостатак FDC и MC за цело подручје Југославије. Требало је наћи простора и за целине.

Доплатне марке

Одлична идеја која је са мало напора добро реализована и овом Каталогу повећава вредност.

Република Српска

Део каталога који обрађује западне српске државе прегледан је и са пуно детаља само када је у питању Република Српска.

Издвојити марку провизорија (30/3) изван контекста серије није добро. Филателистички гледано ту је превагнула трговачка опција, која може да заведе млађе и неискусније филателисте. Марка јесте проблематична, али само у пријављеном тиражу који је вероватно виши. Она би могла и да се издвоји, али само под бр. 92011, јер је у прештампавању последња дошла на ред.

Лично ме радује до детаља обра-

последња дошла на ред.

Лично ме радује до детаља обрађено подручје грешака и чуди ме пропуст најређе међу њима. Ради се о „антени“ код марке бр. 92008. Основна марка Михел бр. 2399 А I у типу II (пуна линија преко крила авиона) према З. Бошковићу. До сада је евидентирано само 8 марака са овом грешком. Навео бих још један специјалитет који је вероватно промакао, а вредан је пажње. Ради се о полусјајној гуми код марке бр. 94028 (Краљ Петар). Иначе, код свих марака гума је мат.

Незупчане марке из тзв. министарских албума нису поменуте што је можда добро за ово издање Каталога.

Република Српска Крајина

Овде бих издвојио више нелогичности. Хрватске марке под бр. I и II су приватно претиснуте марке тако да им овде није место.

Што се тиче книнског провизорија то само још по који трговац одбија да прихвати као редовно (помоћно издање) Републике Српске Крајине. Мишљења сам да је овај Каталог морао да буде изнад тога ценећи аутора и сараднике. Више о овом издању види у Филателиста бр. 215/216, стр. 13-14.

Грешке код крајинских издања нису регистроване и то ремети континуитет са претходним делом. Треба напоменути да FDC код издања Цвеће постоји и да се одмах појавило на филателистичком тржишту што се не би могло

рећи и за FDC Републике Српске. Посебно забрињава појава FDC са вињетом. Шта то значи, закључите сами.

Овај Каталог је пропагатор за новонастале државе и доказ виталности српског народа на Балкану.

Македонија са доплатним маркама

Коректно је постављена суседна држава, али аутор овог текста није компетентан да о томе да неки суд.

Приватна издања

Ради се о приватним претисцима углавном на маркама са територије претходне Југославије. Боље да нису објављене и регистроване у Каталогу, а кад већ јесу то је коректно урађено. Похвално је да су изостале цене за ове марифетлуке.

Новац

Питам се где се загубио новац Републике Српске, Крајине и Македоније. Мислим да и он постоји.

Овакав детаљан начин прелиставања Каталога и његова критика, надам се, користиће аутору и корисницима за издање још бољег Каталога. Моје мишљење је да овај Каталог показује колико је јака и колико је способна приватна иницијатива. Надајмо се да ће и Југомарка сагледати проблем континуитета оваквих Каталога и да ће приступити њиховој реализацији.

**ПРЕГЛЕД РЕДОВНИХ ИЗДАЊА ПОШТАНСКИХ МАРАКА СА
МОТИВИМА ПОШТАНСКОГ САОБРАЋАЈА И КУЛТУРНО-
ИСТОРИЈСКИХ СПОМЕНИКА**

1.	2038	(20)	12 1/2 : 13 1/4	13 1/4	
2.	2062	(50)	12 1/2 : 13 1/4	13 1/4	
3.	2063	(200)	12 1/2 : 13 1/4	13 1/4	12 1/2 креда
4.	2068	(100)	мат гума сјајна гладак п. креда 13 3/4		
5.	2073	(40)	12 1/2 : 13 1/4	13 1/4	
6.	2074	(30)	12 1/2 : 13 1/4	13 1/4	
7.	2113	(60)		13 1/4	
8.	2127	(80/60)		13 1/4	
9.	2142	(106)		13 1/4	
10.	2143	(93)		13 1/4	
11.	2145	(106)		13 1/4	
12.	2159	(500)		13 1/4	
13.	2168	(500)	12 1/2	13 1/4	креда
14.	2169	(120/93)		13 1/4	
15.	2170	(140/106)		13 1/4	
16.	2174	(1000)	12 1/2	13 1/4	креда
17.	2175	(120)		13 1/4	
18.	2176	(140)		13 1/4	
19.	2183	(2000)		13 1/4	
20.	2196	(170)		13 1/4	
21.	2202	(220)		13 1/4	танки дебљи
22.	2203	(220/140)		13 1/4	
23.	2204	(170/120)		13 1/4	
24.	2214	(5000)	12 1/2	13 1/4	
25.	2224	(10000)		13 1/4	гладак обичан
26.	2229	(300)	12 1/2	13 1/4	
27.	2246	(20000)		13 1/4	гладак обичан
28.	2247	(700/220)		13 1/4	
29.	2248	(800)	12 1/2	13 1/4	креда
30.	2249	(2000)	12 1/2	13 1/4	креда
31.	2250	(700/170)		13 1/4	
32.	2252	(400/30)		13 1/4	

33.	2271	(50000)		13 1/4	
34.	2276	(10000)	12 1/2	13 1/4	
35.	2277	(100000)		13 1/4	
36.	2278	(20000)	12 1/2	13 1/4	
37.	2283	(0,30)	12 1/2	13 1/4	
38.	2284	(0,40)	12 1/2	13 1/4	
39.	2285	(0,50)	12 1/2	13 1/4	
40.	2287	(5)	12 1/2	13 1/4	
41.	2288	(0,60)	12 1/2	13 1/4	
42.	2289	(0,10)	12 1/2	13 1/4	
43.	2290	(0,20)	12 1/2	13 1/4	
44.	2291	(2)	12 1/2	13 1/4	
45.	2296	(3)	12 1/2	13 1/4	
46.	2308	(1)	12 1/2	13 1/4	
47.	2309	(0,50/800)	12 1/2	13 1/4	креда
48.	2316	(10)	12 1/2	13 1/4	
49.	2320	(1/0,30)	12 1/2	13 1/4	
50.	2324	(0,50/0,20)	12 1/2	13 1/4	
51.	2329	(2/0,40)	12 1/2	13 1/4	
52.	2330	(2/0,40)		13 1/4	
53.	2406	(10/0,10)	12 1/2	13 1/4	танке дебеле оба зупч.
54.	2407	(5/0,60)	12 1/2	13 1/4	
55.	2408	(20)		13 1/4	
56.	2442	(20/1)	12 1/2	13 1/4	
57.	2443	(50/2)	12 1/2	13 1/4	
58.	2444	(100/3)	12 1/2	13 1/4	
59.	2445	(5/0,20)	12 1/2		
60.	2448	(10/0,50)	12 1/2		
61.	2453	(2/0,30)	12 1/2	13 1/4	
62.	2454	(5/0,40)	12 1/2	13 1/4	
63.	2455	(10/5)		13 1/4	
64.	2456	(20/5)		13 1/4	
65.	2493	(50000)	12 1/2	13 1/4	
66.	2494	(100000)	12 1/2	13 1/4	
67.	2495	(R)	12 1/2	13 1/4	
68.	2510	(10/100000)	12 1/2	13 1/4	

1.	2419	(50)		13 1/4
2.	2425	(100)		13 1/4
3.	2460	(5)		13 1/4
4.	2470	(50)		13 1/4
5.	2471	(100)		13 1/4
6.	2461	(300)		13 1/4
7.	2473	(500)	12 1/2	13 1/4
8.	2410	(3000)	12 1/2	13 1/4
9.	2476	(5000)	12 1/2	13 1/4
10.	2489	(A)	12 1/2	13 1/4
11.	2507	(500000)		13 1/4
12.	2511	(50/5)		13 1/4
13.	2512	(100/5000)		13 1/4
14.	2513	(500/50)		13 1/4
15.	2514	(1000/3000)	12 1/2	13 1/4
16.	2515	(10000/300)		13 1/4
17.	2520	(10000)		13 1/4
18.	2521	(50000/5)		13 1/4
19.	2524	(100000)		13 1/4
20.	2554	(0,50/10000)		13 1/4
21.	2555	(0,10/100000)		13 1/4

МОНАСТИРИ

1.	2558	(0,01)		13 1/4
2.	2559	(0,05)		13 1/4
3.	2560	(0,20)		13 1/4
4.	2561	(1)		13 1/4
5.	2563	(0,20)		13 1/4
6.		(0,10)		13 1/4
7.		(0,50)		13 1/4

ПИСМО ИЗ БАЧКОГ ПЕТРОВЦА

Pavel Lomiansky

У овим смутним временима, поготово за нас филателисте, и активност нашег удружења је смањена. Но, унаточ томе, у прошлој 1994. години уз помоћ донатора и спонзора из реда наших чланова, успели смо да издамо 3 пригодне коверте са пригодним, од стране ПТТ одобреним, жиговима.

Прво пригодно издање - коверат са жигом, издали смо на дан 06.08.1994. год., којим смо обележили значајан јубилеј наше средине - 75-то годишњицу Штампарије у Бачком Петровцу, која је као д.д. основана децембра 1919. године. Централна прослава овог јубилеја одржана је 23. децембра 1994. године у Бачком Петровцу, којом приликом је издата и пригодна књига 75. година Штампарије у Бачком Петровцу.

Друго пригодно издање - коверат са пригодним жигом издали смо на дан 07.10.1994. год., којим смо обележили 75-то годишњицу оснивања и рада Словачке гимназије у Бачком Петровцу. Ова гимназија, која је дуго година била једина те врсте у свету (словачка мимо Словачке), имала је и има и надаље изузетан културно-просветни значај за словачку мањину у Југославији. Због тога је овај јубилеј обележен веома лепим и изузетно квалитетним манифестацијама: одржаним у дане 7. и 8. октобра 1994. године у Бачком Петровцу и Новом Саду (спортски програми, промоција књиге Антологија словачке поезије, дате и на српском језику, књигом 75. година Гимназије, изложбама, културно-уметничким програмима и сл.).

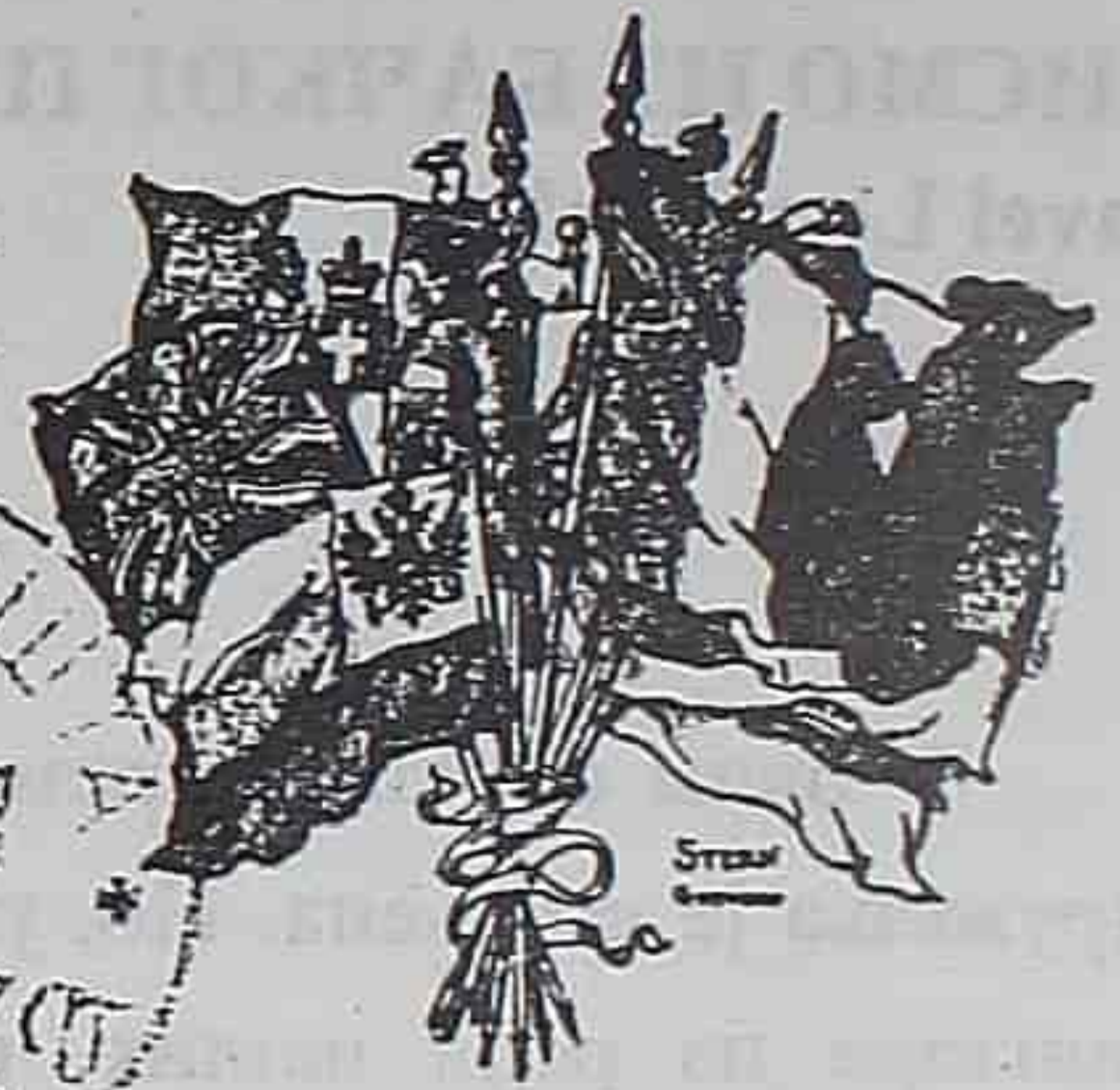
Најзад, треће пригодно издање приредили смо за дан 07.11.1994. год. поводом 50-те годишњице формирања XIV војвођанске ударне словачке бригаде која је формирана 11.11.1944. године у Бачком Петровцу, у дворишту Гимназије. Сама, пак, централна прослава овог јубилеја, одржана је у Бачком Петровцу још 16. октобра 1994. године пригодним манифестацијама (сусретом бораца и гостију у дворишту Гимназије, свечаном академијом и пригодним културно-уметничким програмом).

Током лета прошле године наше друштво је обновило са Скупштином општине Бачки Петровац и њеним Одбором за обележавање 250-те годишњице доласка Словака у Бачки Петровац односно ближу и ширу околину у Војводини, Србији и Југославији, иницијативу пред ЗЈ ПТТ предузећа и „Југомарком”, Београд, за издавање две пригодне поштанске марке у 1995. години, у јуну месецу, када би требало обележити овај јубилеј, о чему још увек немамо информација.

CORRESPONDANCE

DES ARMÉES DE LA RÉPUBLIQUE

CARTE EN FRANÇAIS

EXPÉDITEUR :

Insp. Nat. — Modèle A' pour les troupes en opérations.

Nom et prénoms : *Alex Staitich*
Grade : *Lieutenant de cavalerie, Serbe*

Régiment
ou Service

Compagnie, Escadron,
Bataillon, Section, etc.

Secteur postal n° *03*

(Les indications ci-dessus sont à reproduire dans l'adresse de la réponse.)

Monique

Mme Staitich Alexandre
élève serbe au collège de

Monroque
(B.-Alpes)

Ферспед BEOGRAD	Ферспед BEOGRAD	Ферспед BEOGRAD	Ферспед BEOGRAD
Ферспед BEOGRAD	Ферспед BEOGRAD	Ферспан BUDAPEST	Ферспед BEOGRAD
Ферспед BEOGRAD	Ферспед BEOGRAD	Фертом BUCUREȘTI	Ферспед BEOGRAD
Ферспед BEOGRAD	Ферспед BEOGRAD	Фервер СОФИЈА	Ферспед BEOGRAD
Ферспед BEOGRAD	Ферспед BEOGRAD	Фермак СКОПЈЕ	Ферспед BEOGRAD
Ферспед BEOGRAD	Ферспед BEOGRAD	Ферспед BEOGRAD	Ферспед BEOGRAD
Ферспед BEOGRAD	Ферспед BEOGRAD	Ферспед BEOGRAD	Ферспед BEOGRAD

1068 Budapest
Dózsa György út 92/a
Tel/Fax: (361) 121 4001

Sect. 2, București, Romania
Bd. Dacia 9.A
Tel/Fax: (401) 31 21 484

1784 София, Младост I
бл. 98-Б, вх. Б, ет. 10
Тел/Факс: 70 40 12

91000 Skopje, Macedonia
Bulevar Jane Sandanski 3/II/1

11000 Beograd, Nemanjina 8
tel: (011) 641-499, 644-555
telex: 12739
telefax: (011) 685-802

"FERŠPED" Beograd, Yugoslavia
CHAMBRE ECONOMIQUE DE YUGOSLAVIE
REPRESENTATION A THESSALONIKI
Thessaloniki, Tsimiski 6/VII, Tel: 287-786, 233-518, Fax: 285-708

"KRSTIĆ"

Prva samostalna specijalistička filatelistička radnja
Ljube Stojanovića 12
11000 Beograd
Tel./Fax 011/76-26-76

Nudimo bogat asortiman maraka i poštanske istorije svih jugoslovenskih područja po najpovoljnijim tržišnim cenama.

Odobravamo popust i plaćanje u više rata, pri većim kupovinama

RASPOLAŽEMO (između ostalog) specijalizovanim i sveobuhvatnim lagerom :

- * SRPPSKA PREFILATELIJA ..... uključivši i retkosti
- * SRBIJA KLASIČNI PERIOD ..... 1866. do I rata
- * CRNA GORA ..... Kneževina i Kraljevina 1874. do I rata
- * BOSNA I HERCEGOVINA ..... klasični period do I rata
- * SHS IZDANJA ..... B i H, Slovenija (verigari) i Hrvatska
- * FIUME * BARANJA * EXIL ..... i ostala lokalna izdanja
- * KRALJEVINA JUGOSLAVIJA ..... od 1921. do II rata
- * OKUPACIONA IZDANJA JUGOSLAVIJE ..... do 1945.
- * SPECIJALIZOVANA OKUPACIJA ..... SRBIJE i N.D.H.
- * PROVIZORNA IZDANJA ..... JUGOSLAVIJE 1944. do 1945.
- * S.T.T. V.U.J.A ..... TRST, PULA, RIJEKA i ZONA B
- * JUGOSLAVIJA 1944. do 1990. .... u svim varijantama

Naša ponuda se sastoji od nežigosanih i poništenih maraka

U BESPREKORNOM KVALITETU SA ATESTIMA KADA JE POTREBNO

Za sav kupljeni, ili nabavljeni materijal našim posredstvom, dajemo višegodišnju garanciju.

KOD NAS MOŽETE IZVRŠITI KONSULTACIJU ILI BESPLATNU PROCENU

RASPOLAŽEMO NAJŠIRIM ASORTIMANOM POŠTANSKE ISTORIJE BALKANSKIH ZEMALJA, kao i PROBAMA, GREŠKAMA U ŠTAMPI, SPECIJALITETIMA svih vrsta, FDC KOVERTIMA, CELINAMA, RAZGLEDNICAMA i LITERATUROM, posebno AMBALAŽOM i DRUGIM FILATELISTIČKIM PRIBOROM

ZA POPUNJAVANJE ASORTIMANA rado OTKUPLJUJEMO bolje marke ili pisma, (poštanske celine) kao i ZBIRKE i veće partije maraka.

TRAŽITE NAŠU OTKUPNU LISTU

VAŠE NAJRAZNOVRŠNIJE NARUDŽBINE možete uzeti LIČNO kod nas u radnji ili naručiti POŠTOM ili TELEFAXOM

САДРЖАЈ

Реч уредника	1
Милан Вукосављевић: Кодирање српских војних пошта на солунском фронту	2
Др Мирко Царан: Анализа фалсификата дописнице „Вук” од 2 динара	6
ЈУФИЗ VIII у Будви	8
Филателија и поштански жигови	9
Војин Вишацки: Испорука нових жигова 1924. године за црногорске поште	10
Александар М. Крстић: За српске и црногорске марке нема санкција	11
Ђорђе Радичевић: Прво хелерско издање марака аустријске окупације БИХ - особености издања и каталошког третмана	14
Димитрије Павловић, дипл. инг. арх.: Да ли знате ко је аутор слике на овој марци?	21
Енигма - Добојско издање	22
Војин Вишацки: Пошта ратних заробљеника и цензура (V)	23
Факсимил жигова за црногорске поште (1924. године)	37
Димитрије Павловић, дипл. инг. арх.: Новитети из Старе Југославије (наставак)	38
Фила рапорт	40
Зоран Бошковић: Поштански саобраћај у Републици Српској	44
Зоран Бошковић: Бањалучки провизориј	51
Радослав И. Зоре: Први летови и манифестације ЈАТ-а 1976 - 1994 (наставак)	53
Зоран Бошковић: Приказ	56
Преглед редовних издања поштанских марака са мотивима поштанског саобраћаја и културно-историјских споменика	58
Павел Ломиански: Писмо из Бачког Петровца	61

SVAKO SVOJIM JATOM LETI

AMSTERDAM, DIZELDORF,
FRANKFURT, PARIZ
CIRIH, LONDON, RIM
REZERVACIJE 011/2222-123

JAT

Yugoslav Airlines

More than Flying...

СВЕТСКИ ПРВАЦИ У ШАХУ КРАЉЕВИ ШАХА I 28.2.1995.

• ЗАЈЕДНИЦА ЛПТТ •
• ЈУГОМАРКА •